

waterschap
**vallei en
veluwe**

2023 Jaarstukken

Een jaar van verandering

Inhoudsopgave

Woord vooraf	5
1 Nota van aanbidding	7
2 Samenvatting	9
2.1 Het jaar 2023 in hoofdlijnen	9
2.2 Netto kosten per taak	10
2.3 Resultaat per taak	10
2.4 Samenvatting van de investeringen in 2023	12
3 Programmaverantwoording	15
3.1 Veiligheid	15
3.2 Watersysteem landelijk gebied	19
3.3 Wonen en zuiveren	24
3.4 Besturen en belastingen	32
4 Programma-overstijgende onderwerpen	39
4.1 Circulaire economie	40
4.2 Energietransitie	41
4.3 Assetmanagement en kernteam assetmanagement	42
4.4 Biodiversiteit	42
5 Verplichte paragrafen	45
5.1 Ontwikkelingen in 2023	45
5.2 Incidentele baten en lasten	45
5.3 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen	46
5.4 Waterschapsbelastingen	47
5.5 Weerstandsvermogen	49
5.6 Financiering	50
5.7 Schuldpositie	51
5.8 Verbonden partijen	52
5.9 Bedrijfsvoering	53
5.10 Rechtmatigheid	55
5.11 Frauderisico	55
5.12 Continuïteit	56
5.13 EMU-saldo	56
6 Overige paragrafen	59
6.1 Openbaarheidsparagraaf 2023	59
6.2 Toezicht	60
7 Jaarrekening	63
7.1 Waarderingsgrondslagen	63
7.2 Toelichting op de balans	66
7.3 Exploitatierekening naar kostendragers	74
7.4 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten	75
7.5 Exploitatierekening naar programma's	76
7.6 Topinkomens (WNT)	77
7.7 Verloopoverzicht onderhanden werk	78
7.8 Sisa verantwoording 2023	79
8 Controleverklaring accountant	81
9 Besluit tot vaststelling	87
Bijlage 1 Overzicht PGEB Waterschap Vallei en Veluwe	89

Woord vooraf

Het jaar 2023 was een jaar van verandering. Binnen ons waterschap, en daarbuiten.

De extremen - niet alleen qua neerslag in het najaar, maar met ook een extreem droge periode in mei en juni - hebben opnieuw laten zien hoe het klimaat verandert en voor welke nieuwe uitdagingen we staan. Onze medewerkers hebben hard gewerkt, en hun kennis en kunde ingezet om te zorgen dat ons werkgebied veilig bleef. Deze extremen maakten echter opnieuw duidelijk dat keuzes 'voor de toekomst' soms schuren met de belangen van nu. Als waterschap begeven we ons, door de aard van ons werk, middenin de samenleving én middenin dit soort vraagstukken.

Ook in onze samenleving gebeurde er veel. De val van het kabinet en de lopende formatie zorgen ervoor dat vertraging op en onzekerheid over veel belangrijke dossiers is ontstaan. Dit geldt ook voor ons werkveld. Terwijl er tegelijkertijd weinig ruimte is voor uitstel: we staan als waterschappen en als samenleving aan de lat voor belangrijke en urgente opgaven, zoals het verbeteren van de waterkwaliteit en de verdeling van de schaarse ruimte in ons land, waarbij water en bodem sturend dienen te zijn in de ruimtelijke inrichting.

In maart vonden de waterschapsverkiezingen plaats. Daarmee namen we afscheid van het vorige bestuur, en verwelkomden we een nieuw algemeen bestuur en dagelijks bestuurders. Er kwam een nieuwe bestuursagenda, die in lijn is met onze Blauwe Omgevingsvisie (BOVI2050) en het Blauwe Omgevingsprogramma (BOP). In de nieuwe bestuursagenda worden vraagstukken benoemd zoals toenemende maatschappelijke onvrede en zorgen over klimaat.

Het afgelopen jaar stond ook in het teken van verandering binnen de eigen organisatie. Ons werk raakt aan grote maatschappelijke ontwikkelingen en we hebben een belangrijke functie in de regionale gebiedsgerichte aanpak. Samenwerking met andere partijen, zoals andere overheden, maatschappelijke partners en bedrijven, is hierin van essentieel belang. Deze veranderende rol vraagt ook om meer samenhang en een integrale aanpak in ons werk en in onze eigen organisatie. Samen met het eerder uitgevoerde medewerkersonderzoek was dit dan ook een belangrijke drijfveer achter de uitdagingende aanpassing van de structuur van onze organisatie.

Zoals u kunt lezen in deze jaarstukken sloten we het jaar per saldo positiever af dan begroot. Dit kwam onder andere voort uit hogere netto belastingopbrengsten en minder uitgaven op onderdelen van het werk. We maakten op sommige andere posten meer kosten, onder andere vanwege het extra elektraverbruik voor het verwerken van de grote hoeveelheden neerslag in de laatste drie maanden van het jaar.

We sluiten een roerig én nat jaar af. Ook de komende jaren komt er veel op ons af. Dit vroeg en vraagt om wendbaarheid, betrouwbaarheid en samenwerking. Wendbaarheid geeft ons de mogelijkheid om op tijd de juiste beslissingen te nemen voor de uitdagingen waar we voor staan. Betrouwbaarheid in koersvaste en solide keuzes waarin we de langetermijnbelangen dienen. En samenwerking omdat we anderen nodig hebben om onze waterdoelen te realiseren.

Daar zetten we ons in 2024 opnieuw van harte voor in.

Marijn Ornstein, dijkgraaf

Nota van aanbieding

Voor u ligt de jaarrekening van het jaar 2023 en tevens de eerste jaarrekening van de bestuursperiode 2023-2027. De titel van de begroting 2023 is 'Vandaag keuzes maken met het oog op de toekomst'. In dit jaarverslag kijken we terug op de doelen en ambities uit deze begroting.

De meeste activiteiten van het waterschap zijn in vier bestuursprogramma's onderverdeeld. Daarnaast wordt gewerkt aan een aantal programma-overstijgende doelen. Het jaarverslag is aan de hand hiervan opgesteld. We onderscheiden de volgende vier programma's:

- **Veiligheid:** dit programma zorgt voor het op orde brengen en houden van de dijken om het risico op overstromingen en wateroverlast te beperken.
- **Watersysteem landelijk gebied:** richt zich op alle waterschapsactiviteiten in het watersysteem buiten de bebouwde kom voor een toekomstbestendig landelijk gebied.
- **Wonen en zuiveren:** bevat het hele spectrum van wonen, werken en recreëren in bebouwd gebied tot en met het zuiveren van rioolwater.
- **Besturen en belastingen:** betreft het samenspel van een aantal onderwerpen binnen de bedrijfsvoering met een sterk bestuurlijk karakter.

In hoofdstuk 2 leest u de samenvatting van het jaar 2023. Bij de behandeling van de gewijzigde begroting, de Bestuursrapportage (BURAP), op 2 oktober 2023 heeft het algemeen bestuur besloten de exploitatiebegroting 2023 aan te passen op basis van financiële inzichten en prestatie prognoses. De investeringsbegroting is bij de vaststelling van de BURAP niet gewijzigd. In deze jaarstukken leggen wij inhoudelijke en financiële verantwoording af over 2023. Als referentiekader voor de teksten van deze jaarstukken gebruiken wij voor de exploitatie de BURAP. Voor de investeringen is de oorspronkelijke begroting (OB2023) het uitgangspunt. Volledigheidshalve hebben wij in de exploitatiecijfers niet alleen de BURAP cijfers, maar ook de cijfers opgenomen van de oorspronkelijke begroting (OB2023) die het algemeen bestuur op 21 november 2022 heeft vastgesteld.

In hoofdstuk 3 leest u de verantwoording van het gerealiseerde programmaplan uit de begroting. Hoofdstuk 4 bevat de verantwoording over de programma-overstijgende onderwerpen. De paragrafen die volgens het Waterschapsbesluit verplicht zijn, staan in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 bevat overige paragrafen en in hoofdstuk 7 presenteren we de balans en resultatenrekening en de daarbij behorende toelichting. Tot slot is in hoofdstuk 8 de controleverklaring van de onafhankelijke accountant opgenomen en hoofdstuk 9 bevat het besluit tot vaststelling en goedkeuring.

In de financiële exploitatie-analyses worden de bedragen weergegeven in miljoen €, waarbij V = Voordeel en N = Nadeel.

In de tabellen van de bruto investeringen die in hoofdstuk 3 Programmaverantwoording zijn opgenomen, worden voor de afwijkingen van de begrote jaarschijf, de volgende afkortingen gebruikt:

- EX = exogene oorzaak
- V = versnelling
- T = temporisering
- MM = meer of minder kosten
- H = Heroverweging
- K = Kans

2

Samenvatting

2.1 Het jaar 2023 in hoofdlijnen

Ons waterschap heeft te maken met een dynamiek die uitdagend en complex is, zowel in onze directe omgeving als in onze opgaven. Ook in ons beheergebied was 2023 een jaar van uitersten met zowel heel droge als erg natte periodes. Vooruitkijken en effectief handelen van onze mensen en assets hebben ervoor gezorgd dat we deze uitersten goed hebben doorstaan. Op bestuurlijk en inhoudelijk niveau zijn de ontwikkelingen eveneens veelzijdig. De verkiezingen in maart leidden tot de installatie van een nieuw algemeen en dagelijks bestuur. In de daaruit voortvloeiende Bestuursagenda werden al maatschappelijke ontwikkelingen benoemd als maatschappelijke onvrede, zorgen over klimaat en natuur, koopkracht en bureaucratie, complexe opgaven (energietransitie, klimaatadaptatie, stikstof, biodiversiteit, Kader Richtlijn Water (KRW), etc), Omgevingswet en digitalisering.

Dit sloot goed aan bij de inhoud en titel van de beleidsbegroting 2023 van het waterschap die luidde 'Vandaag keuzes maken met het oog op de toekomst'. Deze titel is nog relevanter geworden door de ontstane onzekerheden als onder andere de val van het kabinet, de vertraging van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en congestie in het elektriciteitsnet.

Vanuit de Omgevingswet en ons beleid wensen we als één overheid integraal, participatief en gebiedsgericht samen te werken. In afstemming met andere overheden, is op tactisch niveau het Blauwe Omgevingsprogramma ('BOP') 2022-2027 opgesteld, welke voortvloeit uit onze BOVI2050. Over 2023 zijn de meeste streefwaarden behaald. De verwachting is dat we op koers zijn om onze BOP-doelen 2027 te behalen.

Naast externe ontwikkelingen heeft er ook een interne organisatieontwikkeling plaatsgevonden. Hierdoor kunnen we beter anticiperen op veranderingen in de omgeving en wisselende rollen, flexibeler zijn en kunnen we snelle en transparante besluitvorming faciliteren. Dit heeft geleid tot de vorming van een nieuw Waterschapsmanagementteam, de nieuwe structuur van onze opgaven en onze teams en de oprichting van een programmeertafel. De programmeertafel continueert het adaptief programmeren dat we dit jaar zijn gestart. Dat maakt het mogelijk dat we kunnen kiezen in complexe tijden, waarbij middelen en tijd schaars zijn en de maatschappelijke ontwikkelingen snel.

Afgelopen jaar lukte het niet altijd om alle vacatures snel te vervullen. Op een aantal plekken leidde dat onder andere tot extra werkdruk of tot vertraging.

Enkele belangrijke resultaten die we in 2023 hebben behaald zijn:

- Faciliteren van de verkiezingen en de transitie naar een nieuwe bestuursperiode met een nieuw algemeen en dagelijks bestuur;
- In juni is de Bestuursagenda 2023-2027, met de titel 'Lerende doen, doende leren', door het algemeen bestuur vastgesteld. In paragraaf 3.4.1 wordt dit verder toegelicht;
- De waterveiligheid is verbeterd door de oplevering van projecten Noordelijke Randmeerdijken en Apeldoorns kanaal;
- Op 15 december 2023 is de Circulaire Zuivering Terwolde opgeleverd;
- Het Strategisch Asset Management Plan is ontwikkeld en de meest urgente risico's zijn uitgewerkt;
- We hebben meegewerkt aan ruimtelijke voorstellen en plannen voor de aandachtgebieden (NOVEX-gebieden) van de provincies. Dit vanuit onze BOVI2050 en het perspectief Water en Bodem Sturend;

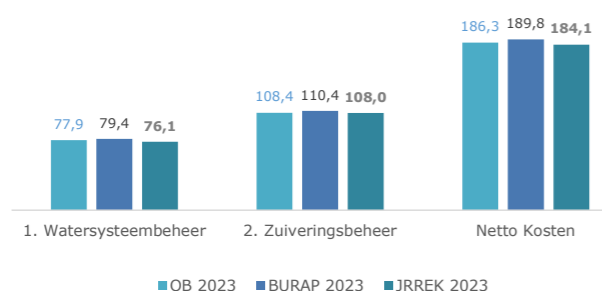

- De laatste voorbereidingen op de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 zijn gerealiseerd via het Digitaal Stelsel Omgevingswet samen met andere overheden en partners;
- Het jeugdbestuur heeft gewerkt aan de uitvoering van de jeugdbestuuragenda. Met onder andere presentaties op basisscholen wil het jeugdbestuur het water(schaps)bewustzijn vergroten en het duurzaamheidsbeleid uitdragen.

2.2 Netto kosten per taak

Onze financiën zijn op hoofdniveau verdeeld over twee taken. Dit zijn watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. De netto kosten en resultaten per taak voor 2023 worden hierna weergegeven. Meer gedetailleerde informatie over de netto-kosten per programma, waaronder toelichtingen op de afwijkingen, is te vinden in de programmaverantwoordingen in hoofdstuk 3. Daarnaast zijn in paragrafen 7.3 t/m 7.5 verschillende dwarsdoorsnedes van resultatenrekeningen opgenomen.

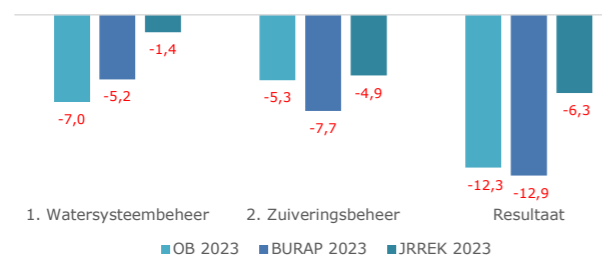
NETTO KOSTEN PER TAAK (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De totale netto kosten bedroegen in 2023 € 184,1 miljoen. Dat is 3,0% minder dan de netto kosten geraamd bij de BURAP. Een deel van de lagere netto kosten schuift door naar 2024. Via de tussentijdse rapportages zal in 2024 nauwlettend gemonitord worden of dit binnen de bestaande begroting opgevangen kan worden of dat een begrotingswijziging voorgesteld moet worden aan het algemeen bestuur. De netto kosten van de taak watersysteembeheer bedroegen € 76,1 miljoen (95,8% van de BURAP) en de kosten van zuiveringsbeheer bedroegen € 108,0 miljoen (97,8% van de BURAP).

2.3 Resultaat per taak

RESULTAAT PER TAAK X € 1 MILJOEN (- = TEKORT)

In de BURAP werd een tekort van € 12,9 miljoen verwacht. Uiteindelijk is 2023 in werkelijkheid (JRREK 2023) afgesloten met een tekort van € 6,3 miljoen. Dat is een voordelige afwijking van € 6,6 miljoen ten opzichte van de BURAP. Hogere netto belastingopbrengsten van € 0,8 miljoen en lagere kosten van netto € 5,8 miljoen verklaren deze voordelige afwijking van € 6,6 miljoen.

Resultaat taak watersysteembeheer € 3,8 (V)

Het resultaat van de taak watersysteembeheer is € 3,8 miljoen gunstiger dan de BURAP.

De netto kosten van deze taak vallen, per saldo, € 3,3 miljoen lager uit (4,2%) en de belastingopbrengsten (inclusief kwijtschelding en oninbaar) zijn € 0,5 miljoen hoger.

De grootste afwijkingen, in miljoenen €, van de netto kosten ten opzichte van de BURAP zijn:

- Lagere afschrijvingskosten als gevolg van (1) stopzetten project "Waardevol Brummen" in de huidige vorm en (2) aanpassing afschrijvingstermijn sluizen Noordelijke Randmeerdijk (conform activabeleid). € 2,1 (V)
- Hogere elektra kosten doordat de poldergemalen meer elektra hebben verbruikt. November en december waren uitzonderlijke maanden in hoeveelheden water. € 0,4 (N)
- De kosten voor het verwerken en afvoeren van maaisel zijn vanwege het meest groeizame jaar in jaren hoger dan begroot. € 0,4 (N)
- Hogere baggerkosten met name door doorgeschoven baggerprojecten uit 2022. € 0,8 (N)
- Lagere kosten voor regeling watersparen. Mede door het natte jaar is hier nog weinig gebruik van gemaakt. € 0,2 (V)
- Minder bijdragen stedelijk gebied vanwege het achterblijven van subsidieaanvragen van gemeenten en woningcorporaties. € 0,3 (V)
- Lagere bijdragen aan gemeenten en andere samenwerkende partijen voor klimaatadaptieve maatregelen. Er zijn minder aanvragen ontvangen dan was begroot. € 0,3 (V)
- Hogere HWBP bijdrage 2023. € 0,7 (N)
- Opbrengst verkoop percelen, m.n. locatie De Klomp/Ede voor ontwikkeling industrieterrein. € 0,4 (V)
- Minder uren op deze taak o.a. door vacatures. Met name minder uren voor aanleg en verwerving waterlopen. Verder lagere kosten voor organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering. € 0,9 (V)
- Lagere doorberekende rente lasten o.a. door lagere investeringen. € 0,3 (V)
- Minder kosten GBLT. € 0,3 (V)
- Overige kleinere afwijkingen per saldo. € 0,8 (V)

Resultaat taak zuiveringsbeheer € 2,8 (V)

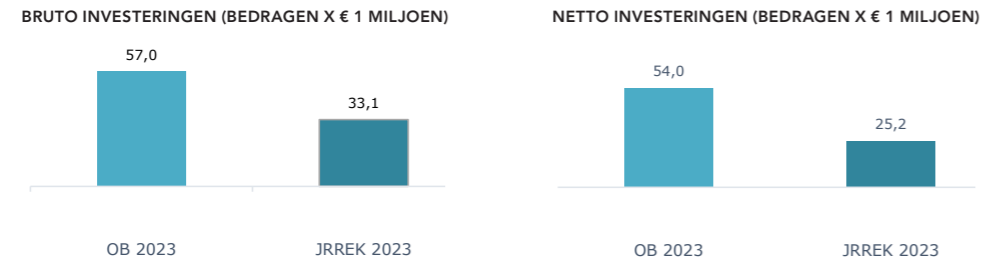
Het resultaat van de zuiveringstaak valt € 2,8 miljoen gunstiger uit dan het resultaat bij de BURAP. De netto kosten van deze taak vallen, per saldo, € 2,4 miljoen lager uit (2,2%) en de belastingopbrengsten (inclusief kwijtschelding en oninbaar) zijn € 0,4 miljoen hoger.

De grootste afwijkingen, in miljoenen €, van de netto kosten ten opzichte van de BURAP zijn:

- Hogere afschrijvingskosten door versneld afschrijven van activa. Bij oplevering van deze projecten is gebleken dat we sneller moeten afschrijven dan de begroting voorschrijft. € 0,7 (N)
- Hogere elektrakosten door meer elektraverbruik voor het verwerken van grote hoeveelheden neerslag in de laatste drie maanden van het jaar. € 0,9 (N)
- Lager PE-verbruik door (1) optimalisatie bij slibverwerkingsinstallaties (SVI) Apeldoorn (2) minder ton afvoer ontwaterd slib SVI Amersfoort. € 0,6 (V)
- Lagere kosten assetmanagement grotendeels veroorzaakt, doordat keuringen van gistingstanks zijn doorgeschoven naar 2024. € 1,7 (V)
- Per saldo lagere onderhoudskosten. Enerzijds noodzakelijk onderhoud op rwzi Ede ten gevolge van storingen en anderzijds onderhoud dat is doorgeschoven naar 2024. € 0,7 (V)
- Minder kosten GBLT. € 0,3 (V)
- Overige kleinere afwijkingen per saldo. € 1,1 (V)

2.4 Samenvatting van de investeringen in 2023

In de grafieken hierna zijn de oorspronkelijk begrote (OB 2023) bruto en netto-investeringen over 2023, en de werkelijke bruto en netto-investeringen (JRREK 2023) in € miljoen naast elkaar gezet. Omdat bij de BURAP de investeringsbegrotingen niet zijn aangepast, vergelijken we de investeringen met de oorspronkelijke begroting.

De werkelijke bruto investeringen bedragen € 33,1 miljoen. Dat is 58,1% van de oorspronkelijke begroting. Uit de investeringsparagrafen in de Programmaverantwoording (hoofdstuk 3) blijkt dat het realisatiepercentage van de bruto jaarbegroting van het programma Veiligheid 85,5% bedraagt, van het programma Watersysteem landelijk gebied 31,9%, van het programma Wonen en zuiveren 64,1% en van het programma Bestuur en belastingen 100%. Het lage realisatiepercentage van Watersysteem landelijk gebied is voor een belangrijk deel het gevolg van de voorbereidende werkzaamheden voor gemaal Terwolde die langer duren dan gepland. Het lagere realisatiepercentage van Wonen en zuiveren komt doordat er meer tijd nodig is voor de voorbereiding van een aantal projecten. Daarnaast spelen NPLG en tekort aan personeel een rol.

Naast de hiervoor vermelde programma-investeringen is in 2023 voor een totaalbedrag van € 0,02 miljoen aan percelen strategische gronden gekocht en verkocht. Het totale bruto investeringsvolume voor 2023 komt daarmee uit op € 33,1 miljoen.

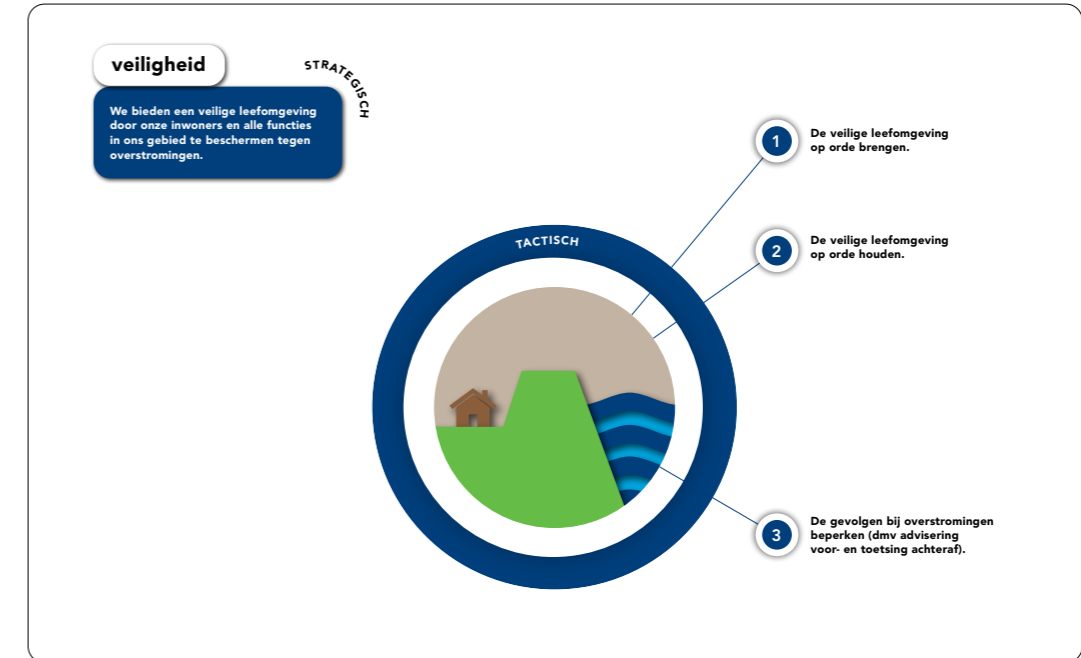
Meer gedetailleerde informatie over investeringen, waaronder toelichtingen op de afwijkingen, is te vinden in de investeringsparagrafen van hoofdstuk 3.

Programmaverantwoording

3.1 Veiligheid

Dit willen we bereiken

Indicatoren

	Nulsituatie	2023	Streefwaarde 2023	Toelichting 2023
1 De veilige leefomgeving op orde brengen.				
Aantal gerealiseerde dijkverbeteringen (cumulatief).		2 gerealiseerde dijkverbeteringen	2 gerealiseerde dijkverbeteringen	De projecten Apeldoorns Kanaal en Noordelijke Randmeerdijken zijn afgerond en opgeleverd in 2023.
Er worden (tijdelijke) beheer- en noodmaatregelen getroffen om risico's af te dekken in de periode tot de uitvoering van de verbeterprojecten.	100%	100%	100%	De projecten Apeldoorns Kanaal en Noordelijke Randmeerdijken zijn afgerond en opgeleverd in 2023, daarvoor geldt dat de waterveiligheid op orde is conform de geldende normen. Voor Grebbedijk is een tijdelijk calamiteitenplan opgesteld.
2 De veilige leefomgeving op orde houden.				
De primaire kering is beoordeeld volgens de landelijke planning.	30%	100%	100%	Beoordeling is eind 2022 afgerond, nieuwe beoordelingsronde start dit jaar nog niet
De regionale kering is getoetst.	0%	30%	30%	Opstart gemaakt voor toetsing regionale keringen.
De overige keringen zijn beoordeeld door beheerders.	100%	0%	100%	Nog niet gestart. We geven prioriteit aan de toetsing van de regionale keringen, vanwege de deadline om deze in 2024 afgerond te hebben. Eind 2024 starten we met de beoordeling van de overige waterkeringen; dit is conform de afspraak in het BOP: voor de overige waterkeringen starten wij deze periode met de eerste veiligheidstoetsing.
3 De gevolgen bij overstromingen beperken.				
Aantal calamiteitenoefeningen met relevante stakeholders per jaar (6x per jaar).	100%	100%	100%	Conform uitgevoerd.

3.1.1 Wat hebben we in 2023 gedaan?

De veilige leefomgeving op orde brengen

Van de vier lopende dijkversterkingsprojecten is de versterking van de primaire waterkering Apeldoorns Kanaal afgerond en ook het project Noordelijke Randmeerdijken is opgeleverd. Daarmee zijn twee belangrijke projecten voor het op orde brengen van de waterveiligheid afgerond. Op 15 mei 2023 heeft het algemeen bestuur akkoord gegeven op het aanvullende krediet dat nodig is voor de planuitwerkingsfase van het project gebiedsontwikkeling Grebbedijk. We verwachten deze planuitwerkingsfase eind eerste kwartaal 2025 af te ronden. Participatie is in deze fase heel belangrijk. In 2023 is gestart met onderzoeken om het ontwerp projectbesluit voor de dijkversterking te kunnen opstellen. Daarvoor hebben we gesprekken met aanwonenden en omgeving gevoerd. Het onderzoek wordt in 2024 afgerond. De gebiedsontwikkeling Hoenwaard 2030, waar de aanpak van de Hoenwaardkaden onderdeel van is, is medio 2023 de planuitwerkingsfase ingegaan. Het algemeen bestuur heeft hiervoor akkoord gegeven op 15 mei 2023. Er is gesproken met bewoners in het gebied over eisen en wensen voor de gebiedsontwikkeling en het ingenieursbureau is gestart. In verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is in de tweede helft van 2023 een formeel participatieproces voortgezet, waarbij eenieder inbreng heeft kunnen geven. Het Projectplan Waterwet om de versteviging van de kade Hoenwaard versneld uit te voeren, heeft tot begin 2024 ter inzage gelegen. Na vaststelling kunnen we de uitvoering opstarten.

Op ambtelijk en bestuurlijk niveau hebben we meermaals met leden van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gesproken over de (financiële) spanning die op het programma staat. In 2024 verwacht het HWBP met oplossingen voor de korte, middellange en lange termijn te komen.

De veilige leefomgeving op orde houden

In 2022 is de veiligheidsbeoordeling van de primaire waterkeringen afgerond. Voor de IJsseldijken is een strategie uitgewerkt om deze uiterlijk in 2050 op orde te brengen. Wij zijn gestart met een adaptieve trajectaanpak IJsseldijken dat als basis dient voor de programmering van verbeterprojecten op het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Deze aanpak hangt samen met beheer en onderzoek en houdt rekening met gebiedsontwikkelingen en ontwikkelingen van andere overheden. Voor een preciezer beeld van de waterveiligheidsopgave langs de IJssel monitoren we waterstanden in de waterkeringen. De metingen van de hoogwaterstanden van december 2023 leveren daarbij nuttige resultaten.

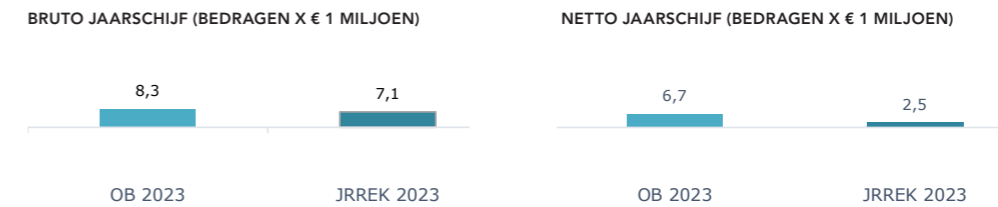
Wij zijn gestart met de toetsing van de regionale waterkeringen die eind 2024 gereed moet zijn. In 2023 is grondonderzoek uitgevoerd voor met name delen die de afgelopen jaren niet versterkt zijn.

De gevolgen bij overstroming beperken

Op basis van de nieuwe overstromingsscenario's hebben we met gemeenten gesproken over ruimtelijke consequenties die er zijn als we waterveilig willen blijven. Ook nemen we deze scenario's mee in de opgestarte trajectaanpak IJsseldijken. Hierdoor wordt in een vroegtijdig stadium duidelijk waar risico's zitten voor bijvoorbeeld woningbouw en voorzien we de calamiteitenorganisatie van actuele informatie. Samen met de veiligheidsregio's hebben trainingen en oefeningen uitgevoerd over het handelen bij overstromingsgevaar. Eind 2023 hebben we met onze calamiteitenorganisatie het hoogwater goed kunnen monitoren en beheersen en waar nodig voorbereidingen getroffen zoals het inhangen van de cilinders bij de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld.

3.1.2 Wat heeft het gekost?

Investerings 2023

De gerealiseerde bruto investeringen komen in 2023 € 1,2 miljoen lager uit dan begroot. De realisatie ten opzichte van de oorspronkelijke begroting komt uit op 85,5%.

In de tabel hierna worden de grootste verschillen (afwijking jaarschijf), in € miljoenen, ten opzichte van de bruto jaarschijf uit de oorspronkelijke begroting (Begroot jaarschijf) weergegeven. Hierbij is ook de oorzaak van de afwijking weergegeven. In de kolom 'Totaal raming Begroot' is de totale bruto raming bij de oorspronkelijke begroting van het project opgenomen. In de kolom 'Afwijking Jaarschijf 2023' is de afwijking bij deze jaarstukken van de begrote bruto jaarschijf opgenomen.

BRUTO	Totaal raming begroot	Totaal uitgave t/m 2023	Begroot jaarschijf 2023	Werkelijk 2023	Afwijking jaarschijf 2023 (+=toename) tov begroting	Begrote oplevering	Prognose oplevering	OORZAAK
Verbetering waterkering 5e & 6e pand AK (Realisatie fase + grond)	15,8	14,3	0,7	0,1	-0,6	31-12-22	30-03-23	MM
Noordelijke Randmeerdijk	4,1	4,1	2,1	1,9	-0,2	27-10-23	30-06-23	MM
Westdijk	34,6	34,9	-	0,3	0,3	04-07-22	04-07-22	MM
Hoenwaard 2030	24,8	-	0,7	0,5	-0,2	31-12-28	31-12-28	T
Versterking noordelijke kade Hoenwaard	0,8	0,2	0,5	0,2	-0,3	30-06-23	01-04-24	T

Verbetering Waterkering 5° & 6° pand Apeldoorns Kanaal -/- € 0,6

Nazorg loopt voorspoedig; eindtermijn is naar beneden bijgesteld.

Noordelijke Randmeerdijk -/- € 0,2

Het project is in 2023 afgerond en de kosten waren lager dan begroot.

Westdijk € 0,3

In 2023 hebben een aantal schadevergoedingen en de staat van afrekening met de aannemer plaatsgevonden. Het plaatsen van de windwatermolen is doorgeschoven naar 2024.

Hoenwaard 2030 -/- € 0,2

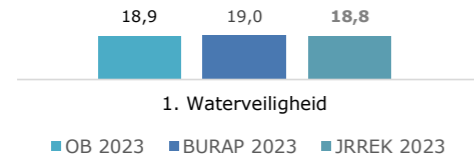
De samenwerkingsovereenkomst (SOK) met de partners is in de zomer van 2023 getekend. Het algemeen bestuur heeft het kredietvoorstel geaccordeerd en de cijfers voor 2023 zijn hierop aangepast.

Versterking noordelijke kade Hoenwaard -/- € 0,3

De grondverwerving is nog niet afgerond en we beschikken nog niet over de benodigde vergunningen; daarom is de uitvoering een jaar later dan voorzien.

Exploitatie 2023

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten voor 2023 (JRREK 2023) zijn € 0,2 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP.

De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Hogere bijdrage aan derden € 0,7 (N)

Hogere bijdrage aan derden in verband met hogere bijdrage voor HWBP voor 2023.

Lagere onderhoudskosten € 0,2 (V)

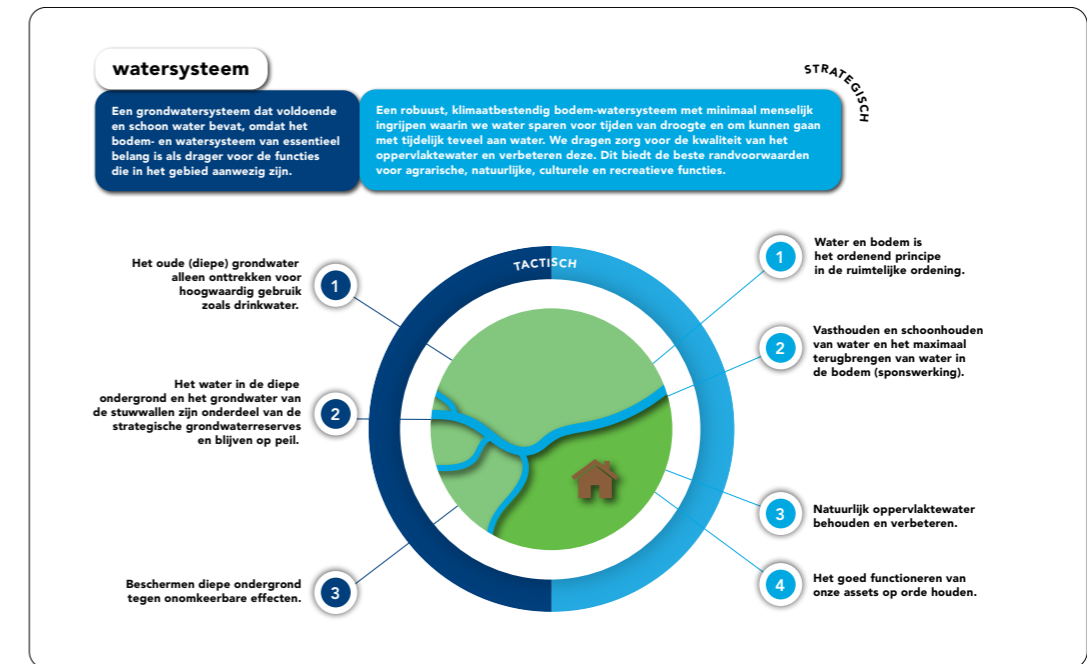
Lagere onderhoudskosten met name vanwege het natte najaar, waardoor laagtes niet zijn opgevuld.

Personeelskosten en organisatieontwikkeling € 0,7 (V)

Minder inzet van uren op dijk projecten vanwege personeelsmutaties en lagere kosten voor organisatieontwikkeling en overige bedrijfsvoering.

3.2 Watersysteem landelijk gebied

Dit willen we bereiken

Indicatoren

	Nulsituatie	2023	Streefwaarde 2023	Toelichting 2023
1 Het oude (diepe) grondwater alleen onttrekken voor hoogwaardig gebruik zoals drinkwater.				
Adviezen aan provincie m.b.t. afname onttrekkingen ten behoeve van niet-hoogwaardig gebruik (bestaand en nieuw).	0%	0%/100%	10,0%	Er zijn bij de provincie dit jaar geen vergunningen aangevraagd.
2 Het water in de diepe ondergrond en het grondwater van de stuwwallen zijn onderdeel van de strategische grondwaterreserves en blijven op peil.				
Afname of gelijkblijvende omvang grondwateronttrekkingen door bronbemalingen.	30 miljoen m ³	30 miljoen m ³	30 miljoen m ³	2023 is de nulmeting ingericht.
3 Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke ordening.				
Het watersysteem voldoet aan de omgevingswaarden voor wateroverlast.	99,8%	99,8%	99,5%	Er zijn zowel knelpunten opgelost, maar ook nieuwe knelpunten gevonden.
4 Vasthouden en schoonhouden van water en het maximaal terugbrengen van water in de bodem (sponswerking).				
Toename sponsiteit zomer-winter.	4,83	4,83	4,78	Er is nog geen nieuwe data. Deze wordt verzameld per 'hydrologisch jaar' en wordt elk voorjaar geupdate (Q2).
5 Natuurlijk oppervlakte water behouden en verbeteren.				
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (4 biologische kwaliteitselementen).	72%	59%	100%	Dit is een jaarrapportage die niet synchroon loopt met jaarschijven, update in Q2.
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (biologie ondersteunende parameters).	34%	41%	100%	Dit is een jaarrapportage die niet synchroon loopt met jaarschijven, update in Q2.
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (specifiek verontreinigde stoffen).	0%	0%	100%	Dit is een jaarrapportage die niet synchroon loopt met jaarschijven, update in Q2.
Voldoen aan de chemische doelen van de KRW (ubiquitair prioritair stoffen).	0%	0%	100%	Dit is een jaarrapportage die niet synchroon loopt met jaarschijven, update in Q2.
Voldoen aan de chemische doelen van de KRW (niet - ubiquitair prioritair stoffen).	91%	94%	100%	Dit is een jaarrapportage die niet synchroon loopt met jaarschijven, update in Q2.
De aangewezen zwemwateren voldoen aan de Europese zwemwaterrichtlijn. (score 'goed').	100%	100%	100%	Dit is een jaarrapportage die niet synchroon loopt met jaarschijven, update in Q2.

3.2.1 Wat hebben we in 2023 gedaan?

Beschermen van de grondwatervoorraad

In nauwe samenwerking met de provincies en Vitenus werken we, in afstemming met kennisinstituten, aan een grondwateronderzoekagenda. Daarbij verkennen we ook het concept 'water-accu'. Goede informatievoorziening is essentieel voor onderzoek en beleidsontwikkeling. Daarom hebben we extra geïnvesteerd om zicht te krijgen op onze grondwateronttrekkingen. De inrichting van het primair grondwatermeetnet was complexer dan voorzien. Dit heeft tot vertraging geleid. Het project is dit jaar voorbereid en wordt in 2024 uitgevoerd.

Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke omgeving

Voor het gebiedsproces GEUS is een startnotitie vastgesteld om tot een nieuw perspectief voor de Veluwe enclave te komen. Zowel voor GEUS als voor het masterplan IJsselvallei is een aanvraag gedaan voor het LEADER-programma, waarmee het landelijk gebied een nieuwe impuls kan krijgen. We hebben in co-creatie meegewerkt aan het provinciaal handelingsperspectief Water en Bodem Sturend. Hierin wordt de verbinding gelegd met de transitieopgaven. Gebiedsgericht werken in de focusgebieden (Grift, Voorsterbeek en Gelderse vallei) is een volgende fase ingegaan. De kwartiermakers hebben hun opdracht afgerond met de gebiedsbeelden. Ook hebben zij een gebiedsspecifiek advies gegeven hoe we invulling kunnen geven aan de overheidsrol. Dit gaat ons helpen bij de doorontwikkeling van het gebiedsgericht werken in lijn met de organisatieontwikkeling. We zijn gestart met de invulling van de regiodeal 'Brongebied Grote wetering'. Als start van de concretisering van het leidend principe Bodem en water sturend, hebben we een gids voor gidsen in het ruimtelijk domein samengesteld.

Doorwerking generiek gekozen variant 2023 in het landelijk gebied

We zijn nauw betrokken geweest bij de gebiedsprogramma's die de provincies in de zomer van 2023 naar het Rijk gestuurd hebben als input voor het NPLG. Bij deze adviezen zijn de doelen uit de Blauwe Omgevingsvisie ons uitgangspunt geweest. Beide provincies hebben aangegeven erg tevreden te zijn met onze inbreng. Ondanks dat het landelijk proces vertraagd is vanwege de formatie, blijven wij in gesprek met beide provincies om op korte termijn kansen te pakken die bijdragen aan onze doelen. In Gelderland programmeren we dit in de samenwerkingsovereenkomst (SOK). Deze is in 2023 geactualiseerd, zodat de afspraken weer passend zijn bij de realiteit.

Vasthouden en schoonhouden van water en verbeteren van de bodem

Medio 2023 is de nieuwe regeling watersparen opengesteld. Mede door het natte najaar is hier nog weinig gebruik van gemaakt. We zijn in overleg om een meer proactieve strategie te ontwikkelen. De projecten 'Complexe aanvragen watersparen' zijn conform planning uitgevoerd of voorbereid. Het gaat hierbij om tientallen kleinere projecten om water lokaal vast te houden. Dit voorjaar is de uitvoeringsagenda van de Blauwe agenda vastgesteld. Bij de uitvoering zoeken we nadrukkelijk de verbinding met de gebiedsgerichte aanpak van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG), waar de heuvelrug één van de aandachtsgebieden is. We hebben de parameters voor het robuust (grond)watersysteem uitgewerkt op basis waarvan we de komende jaren zicht krijgen op de stand van zaken en het effect.

Natuurlijk oppervlaktewater behouden en verbeteren

De effectmonitoring richt zich momenteel nog op de wettelijk verplichte parameters (voornamelijk KRW) en de uitwerking van de overige parameters is nog in ontwikkeling. Dit schetst nog een beperkt beeld van de stand van zaken. De KRW-monitoring wordt meer beïnvloed door externe invloeden (zoals droogte) dan door maatregelen die wij genomen hebben het afgelopen jaar. Op de scores voor chemie en specifiek verontreinigende stoffen hebben wij nauwelijks handelingsperspectief.

Dit vraagt nationale regelgeving rondom bijvoorbeeld mobiliteit en bestrijdingsmiddelen. Onze zwemwateren zijn nog altijd goed, zelfs met de toenemende temperaturen. Blauwalg vormt wel een risico.

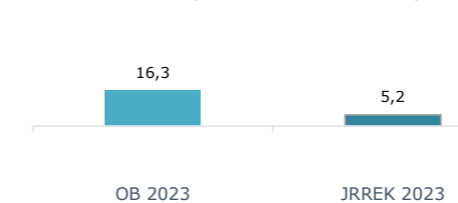
Het goed functioneren van onze assets op orde houden

Ook in het reguliere waterschapswerk zoeken we naar mogelijkheden om onze doelen beter te bedienen. Rondom het schouwbeleid zijn pilots gedaan door de schouwapplicatie beschikbaar te stellen aan 'klanten'. In 2024 evalueren we deze werkwijze en rollen we het wellicht verder uit. Het peilbesluit Terwolde is volgens planning vastgesteld. Het peilbesluit Arkemheen volgt de N2000 planning van provincie en heeft daardoor ons proces vertraagd. We zijn gestart met de verkenning voor het peilbesluit Eemland.

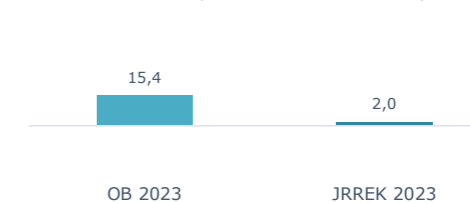
3.2.2 Wat heeft het gekost?

Investerings 2023

BRUTO JAARSCHIJF (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

NETTO JAARSCHIJF (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De werkelijke investeringen van het totale programma komen uit op een bedrag van € 5,2 miljoen. Ten opzichte van de originele begroting is dit € 11,1 miljoen lager. De realisatie ten opzichte van de oorspronkelijke begroting komt daarmee uit op 31,9%. Het overgrote deel van deze afwijking (6,7 miljoen) is ontstaan door vertraging van grondaankoop en het vergunningentrajec m.b.t. gemaal Terwolde.

In de onderstaande tabel worden de grootste verschillen (afwijking jaarschijf), in € miljoenen, ten opzichte van de bruto jaarschijf uit de oorspronkelijke begroting (Begroot jaarschijf) weergegeven.

BRUTO	Totaal raming begroot	Totaal uitgave t/m 2023	Begroot jaarschijf 2023	Werkelijk 2023	Afwijking jaarschijf 2023 (+=toename) tov begroting	Begrote oplevering	Prognose oplevering	OOR- ZAAK
WaardeVOL Brummen	3,7	0,8	1,1	0,1	-1,0	31-12-2026	31-12-2026	EX
Nijmolense beek beekherstel	1,6	0,6	1,0	0,5	-0,5	31-05-2024	31-05-2024	EX/MM
SOK Verdrogingsbestrijding Gulbroek Oost	0,9	0,2	0,8	0,1	-0,7	26-01-2024	09-12-2024	T
Beschoeiing Eem	0,8	0,5	0,8	-	-0,8	31-12-2023	30-01-2023	EX
Gemaal Terwolde	14,6	1,0	7,4	0,7	-6,7	02-01-2025	10-12-2025	EX
Sluizen Noordelijke Randmeerdijk	2,7	3,2	0,7	1,3	0,6	24-02-2023	30-06-2023	EX
BWS Stuwen VEWA	1,2	-	1,2	-	-1,2	30-06-2026	01-06-2024	EX
Uitfaseren 2G	1,3	0,2	0,7	0,2	-0,5	31-12-2024	31-12-2024	EX

WaardeVOL Brummen -/- € 1,0

Met de partners is afgesproken om het project te stoppen. De provincie Gelderland maakt een nieuw project op basis van Natura2000 beheerplan Landgoederen Brummen. Wij zijn hiervan niet meer de trekker.

Nijmolense beek beekherstel -/- € 0,5

Onvoldoende mogelijkheden tot grondaankoop hebben geleid tot een gefaseerde afgeslankte aanpak van de opgave, waardoor de uitgaven in 2023 lager zijn dan voorzien. Daarnaast is er sprake van een kleinere bagger- en beschoeiingsopgave.

SOK Verdrogingsbestrijding Gulbroek Oost -/- € 0,7

Complexe planvorming vergt meer tijd, waardoor het project doorschuift naar 2024

Beschoeiing Eem -/- € 0,8

In 2023 is er samen met de partners gewerkt aan de uitwerking van het Beheerplan de Eem waarin natuurdoelstellingen en recreatie meer ruimte krijgen in het beschoeiingswerk. Dit vergde dusdanig tijd waardoor de werkzaamheden zijn doorgeschoven naar 2024.

Gemaal Terwolde -/- € 6,7

We hebben de afgelopen periode gewerkt aan een definitief ontwerp. Met de huidige inzichten is een nieuwe raming opgesteld. De kostenraming gaat gepaard met een goede risicoanalyse en de vertaling van de risico's naar kosten. Bij het opstellen van de begroting wisten we al dat de planning voor dit jaar (gezien alle onzekerheden) ambitieus was. Gebleken is dat de voorbereiding van werkzaamheden, met name grondaankoop en het vergunningentrajec (met name door het vervallen van de bouwvrijstelling voor stikstof) meer tijd kosten dan aanvankelijk gepland. Hierdoor waren we genoodzaakt de planning aan te passen en schuiven de voor 2023 geraamde uitgaven door naar 2024. Daarnaast is er een voorbereiding gedaan voor de regiodeal en worden de ramingen verder uitgewerkt.

Sluizen Noordelijke Randmeerdijk € 0,6

Op 24 januari 2023 is er aanvullend krediet aangevraagd voor de uitloop van de bouwkosten, indexeringen en meerwerk beheer. Het project is in juli opgeleverd. De eindafrekening vindt plaats als alle restpunten zijn afgewikkeld.

BWS Stuwen VEWA -/- € 1,2

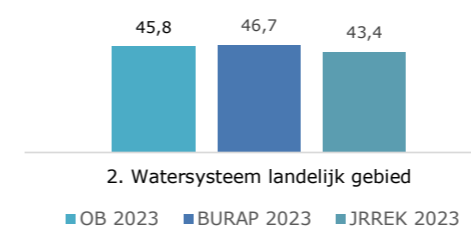
De aanbestedingsprocedure loopt uit vanwege juridisch advies. Consequentie daarvan is dat de aanvraag voor het uitvoeringskrediet vertraagt en de uitvoering doorschuift naar 2024.

Uitfaseren 2G -/- € 0,5

Vorbereiding en inventarisatie kost meer tijd, oplevering schuift verder door in de tijd. We zijn in afwachting op goede resultaten van de LTE-M testen. Het testen duurt langer dan gepland. Als de testen geslaagd zijn, kan de bestelling plaatsvinden en worden de projectwerkzaamheden gepland.

Exploitatie 2023

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten voor 2023 (JRREK 2023) zijn € 3,3 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP. De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Lagere afschrijvingskosten € 2,1 (V)

Lagere kosten als gevolg van stopzetten project 'Waardevol Brummen' in de huidige vorm. Verder geeft een aanpassing van de afschrijvingstermijn sluizen Noordelijke Randmeerdijk lagere kosten.

Hogere elektra kosten € 0,4 (N)

De poldergemalen hebben 45% meer elektra nodig gehad om water af te voeren. November en december waren uitzonderlijke maanden qua hoeveelheden water.

Hogere onderhoudskosten € 0,4 (N)

De kosten voor het verwerken en afvoeren van het maaisel zijn vanwege het meest groeizame jaar in jaren hoger dan begroot. Door het aangepaste maaibeleid en afzet van maaisel is de hoge ecologische doelstelling beter gehaald.

Baggeren € 0,8 (N)

Hogere kosten voor baggeren door verschuiven van projecten. De uitvoering van baggerprojecten Woudenberg, Scherpenzeel, Baarn en Ede zijn doorgeschoven vanuit 2022 en Bunschoten is vooruitgeschoven naar 2024. In Amersfoort/Schothorst is meegelift met het project vervanging van beschoeiingen en er waren hogere afvoerkosten vanwege het PFAS-gehalte bij het baggeren van de Eem.

Regeling watersparen € 0,2 (V)

Lagere kosten voor regeling watersparen. Mede door het natte najaar is hier nog weinig gebruik van gemaakt.

Verkoop activa € 0,4 (V)

Opbrengst verkoop percelen, met name locatie De Klomp/Ede voor ontwikkeling industrieterrein.

Personeelsbaten € 0,3 (V)

De subsidie NPLG is volledig toegewezen aan dit programma in plaats van verdeeld.

Personeelskosten en organisatieontwikkeling € 1,4 (V)

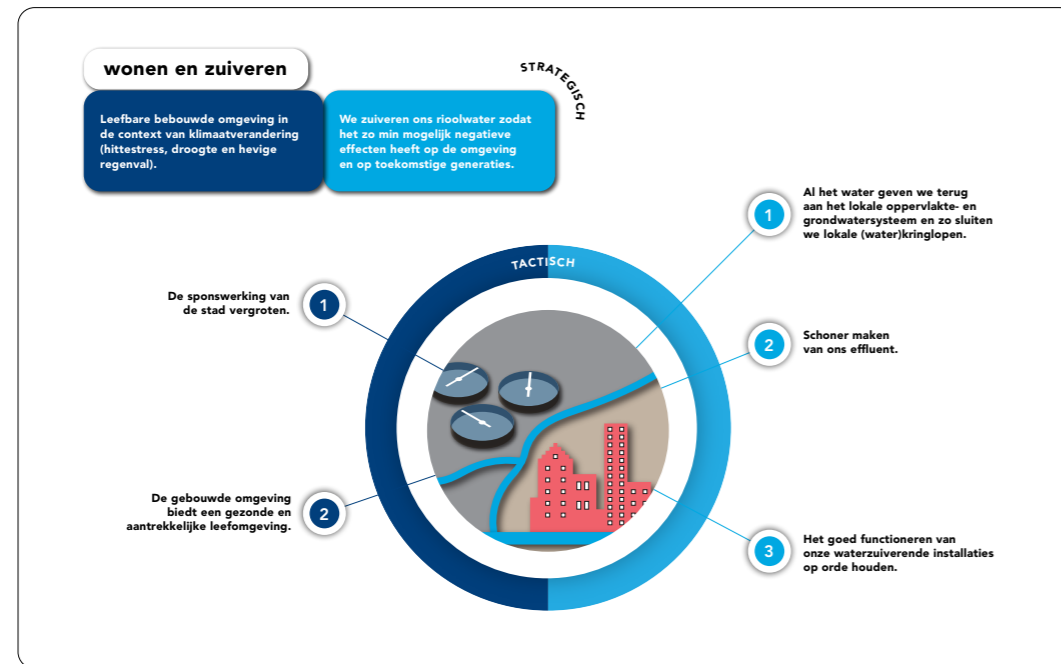
Minder uren op dit programma, o.a. door vacatures. Met name minder uren op aanleg en verwerving waterlopen. Verder lagere kosten voor organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering.

Overige afwijkingen, per saldo € 0,5 (V)

Overige afwijkingen, per saldo

3.3 Wonen en zuiveren

Dit willen we bereiken

Indicatoren

	Nulsituatie	2023	Streefwaarde 2023	Toelichting 2023
Al het water geven we terug aan het lokale oppervlakte- en grondwatersysteem en zo sluiten we lokale (water)kringlopen.				
Voor de zuiveringen Terwolde, Elburg, Apeldoorn en Hattem wordt de lozing op eigen water overwogen in de planvormingsprojecten.	Terwolde (25%)	25%	Terwolde, Elburg, Hattem 75%	Voor Terwolde is inzichtelijk gemaakt welke nazuiveringsstappen nodig zijn voor lokale inzet. Voor andere rwzi's is dit nog niet bekend.
Schoner maken van ons effluent.				
Aantal rwzi's waarvan het effluent is aangepast aan de benodigde kwaliteit van de omgeving (KRW); totaal is 8. De 8ste wordt geplaatst na de BOP periode.	6 rwzi's	6 rwzi's	6 rwzi's	Voor rwzi Ede is een studie gedaan naar een nazuivering.
Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden.				
De rioolgemaal voldoen qua pompcapaciteit aan gemaakte afspraken met gemeenten		98%	98%	98% van de gemalen voldoen aan de afnameverplichting.
Onze zuiveringen voldoen aan de gestelde wettelijke eisen voor het lozen van afvalwater		98,70%	100%	Rwzi's Renkum en Veenendaal hebben niet voldaan aan gemiddelde lozingseisen; Renkum i.v.m. de vervanging van de beluchting waardoor de rwzi deels buiten bedrijf moet worden genomen en Veenendaal vanwege een grote fosfaatlozing.
De sponsverking van de stad vergroten.				
Afnemende trend rioolvreemd water.		niet bepaald	-0,5 miljoen m ³	Een betrouwbare nulmeting is nog niet gereed.
Afnemende trend regenwater in het influent.		niet bepaald	-0,5 miljoen m ³	De indicator kan nog niet met voldoende betrouwbaarheid worden gepresenteerd. De jaarlijkse hoeveelheid neerslag die naar rwzi's wordt afgevoerd is sterk afhankelijk van de jaarlijks optredende neerslag. Het effect van afkoppelmaatregelen is hier niet direct (per jaar) in terug te zien.
De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.				
De ecologie in het water van stedelijk gebied scoort een voldoende of hoger.	62%	63%	67%	Toen de ambities voor het BOP zijn vastgesteld werd ook de ecologie water van 4 gemeentes beoordeeld. De monitoring per gemeente vindt eens in de 6 a 8 jaar plaats. Maatregelen die de ecologie water bevorderen worden na beschikbaarstellen van de meetresultaten besproken. Effect van de maatregelen wordt in 6 a 8 jaar weer gemonitord.

3.3.1 Wat hebben we in 2023 gedaan?

Water teruggeven aan watersysteem

Natuurlijk ontwikkelen

Alhoewel de 6-jarige Bijdrageregeling Ontvlechten Waterstromen (BOW) (2015-2021) reeds in 2022 was afgelopen, hebben gemeenten tot medio 2023 de tijd gekregen voor uitvoering van ingediende afkoppelprojecten. Najaar 2023 is de balans opgemaakt, waaruit bleek dat over de gehele periode in totaal 269 ha terreinen zijn afgekoppeld van de riolering. Daarvoor hebben we circa € 10 miljoen aan bijdragen verstrekt. Hiermee is het totaal beschikbare budget (€ 12 miljoen) voor 84% benut. Eind 2023 zijn we met (ambtelijke) voorbereidingen gestart als vervolg op de BOW.

Groeiplan Watertechnologie

De inzet van effluent voor droogtebestrijding als aanvulling van zoetwatervoorraden voor drinkwaterwinning en voor andere toepassingen is een uitdaging vanwege regelgeving en de acceptatie door overheden en burgers. In Aquaconnect en projecten als CoRe Water zoeken we met de waterschappen en waterpartners (EFGF, STOWA e.d.) naar oplossingen vergelijkbaar met het concept waterfabriek. Ons waterschap kijkt hierin mee. Ook heeft circulariteit, de winning van grondstoffen (stikstof, fosfaat, cellulose en Kaumera) en de verlaging van broeikasgassen onze aandacht. Vanuit het Groeiplan Watertechnologie zijn biologisch actieve koolfilters voor rwzi Ede, een decentrale zuivering in ons beheergebied, en de Waterfabriek gehonoreerd.

Schoner maken van ons effluent

Het waterschap is in het najaar gestart met het opstellen van een visie op de waterketen op verzoek van het dagelijks bestuur en waterschapsmanagementteam (WMT). Tevens zijn we in 2023 gestart met een masterplan voor alle vier rwzi's in de regio Zuid. In dit plan worden, op hoofdlijnen en gelinkt aan diverse opgaven, alle investeringen in deze rwzi's in kaart gebracht in de periode tot 2050. De diverse opgaven betreffen o.a. assetmanagement, duurzaamheid (CO₂-emissiereductie, beperking chemicaliënverbruik), KRW, woningbouwopgave.

Rwzi Bennekom

De rwzi Bennekom is op civiel vlak verouderd en in slechte staat. Het is duidelijk geworden dat binnen afzienbare termijn structurele maatregelen nodig zijn voor de rwzi. Conform onze afspraak met de Omgevingsdienst hebben we in 2023 een variantenstudie uitgevoerd voor rwzi Bennekom. Bij de variantenstudie is niet alleen gekeken naar de rwzi Bennekom, maar zijn ook andere rwzi's binnen de regio Zuid en bijbehorende riooltransportsystemen meegenomen.

Het goed functioneren van onze waterzuiveringsinstallaties op orde houden

Beheer Waterketen

In 2023 hebben enkele rwzi's hun lozingseisen niet volledig gehaald. Dit heeft niet geleid tot handhavingsacties van het bevoegd gezag. Op rwzi's Harderwijk en Nijkerk is (eenmalig) slib-uitspoeling geweest. Rwzi Renkum heeft de jaargemiddelde stikstofeis overschreden als gevolg van werkzaamheden bij het vervangen van de beluchtingsinstallatie. Daarnaast hebben diverse rwzi's moeite gehad om de lozingseisen (jaar- of zomergemiddelde) voor fosfaat te halen, onder meer door de grote hoeveelheden neerslag. Op gebied van biogas viel op dat er in 2023 veel gas gefakkeld is. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door storingen aan WKK's. In veel gevallen betrof het langdurige storingen, doordat reserveonderdelen moeilijk te verkrijgen waren.

Bij de slibontwatering is het polymeer (PE) verbruik in 2023 ongeveer 10% gedaald. Dit is voor een aanzienlijk deel toe te schrijven aan een stage-opdracht, waardoor het PE op rwzi Apeldoorn dunner aangemaakt wordt. Hiermee wordt een flinke besparing gerealiseerd.

Rwzi Terwolde

15 december 2023 is de Circulaire Zuivering Terwolde opgeleverd. Hiermee is invulling gegeven aan de bestuurlijke ambities voor circulariteit. Veel collega-waterschappen, bedrijven en andere geïnteresseerden zijn op bezoek geweest op de locatie. In het kader van Leren door te doen zijn de opgedane ervaringen gedeeld.

Rwzi Harderwijk

De rwzi Harderwijk dreigt de komende jaren de stikstof effluentnorm te overschrijden. Uit studies is naar voren gekomen dat uitbreiding van de beluchtingscapaciteit nodig is om binnen de lozingsnormen te kunnen blijven. Met de projectmatige voorbereidingen hebben we voor uitbreiding van de beluchtingscapaciteit van de rwzi Harderwijk een begin gemaakt.

Centrifuges Apeldoorn en Amersfoort

De voorbereiding voor vervanging van de centrifuges in Apeldoorn en Amersfoort is in volle gang. Momenteel loopt de aanbestedingsprocedure en het vergunningentraject.

Langetermijnvisie rwzi Apeldoorn

In de 1e helft van 2023 is in samenwerking met ketenpartners, zoals Vitens en de gemeente Apeldoorn, gewerkt aan een langetermijnvisie voor de zuiveringskring Apeldoorn. Hierbij hebben we nadrukkelijk gekeken naar synergiemogelijkheden voor realisatie van opgaven van deze partijen. Er zijn scenario's gevormd op basis van de afweging natuurlijke oplossing versus technologie en 'end of pipe' oplossingen versus dichtbij de bron. Op basis van een vergelijking van deze scenario's zijn de projectpartners (ambtelijk) gekomen tot een voorkeursrichting voor de afvalwaterbehandeling in Apeldoorn in 2050.

Rwzi Hattem

De rwzi Hattem is verouderd en verkeert in slechte staat. Voortbordurend op eerdere studies is in 2023 een variantenstudie uitgevoerd, waarbij is gekeken naar grootschalige renovatie, nieuwbouw en een hybridevorm. Het algemeen bestuur heeft de keuze gemaakt voor nieuwbouw. Hiervoor is inmiddels een schetsontwerp opgesteld, waarbij rekening is gehouden met strengere zuiveringseisen vanuit de nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater.

Transportsysteem

In overleg met betrokken gemeenten, Rijkswaterstaat en netbeheerders heeft het waterschap gewerkt aan de voorbereiding van vervanging van riooltransportleidingen, o.a. in Twello. Voorafgaand is met behulp van bekende en nieuwe technieken, zoals inline-inspectie, kernboringen en drone-inspecties, de conditie van de leidingen in beeld gebracht. Dit is toegepast in onder meer Twello, Woudenberg, Oldebroek en Elburg. Daarnaast lag de focus op het actualiseren van de beheerdata van riooltransportleidingen.

Duurzame Regio Zuid

Voor de rwzi's in de regio Zuid staat voor de komende jaren een aanzienlijk investeringsprogramma gepland. De centralisatie van de slibgisting is de eerste stap naar een water-, energie- en grondstoffenhub op de rwzi Ede. In 2023 zijn diverse zaken opgepakt. De aanbesteding is gestart om een bouwteampartner te vinden voor de grote verbouwing op rwzi Ede. Er is een uitgebreide vergunningencheck gedaan en contact gelegd met bevoegde gezagen en andere belangrijke externe stakeholders. We zijn met de bouw van een nieuw inkoopstation voor elektriciteit gestart om de aansluiting van rwzi Ede te vergroten. Gelukkig hebben we deze aansluiting tijdig aangevraagd (2020), voordat de netcongestieproblemen zich manifesteerden. De bouw van twee extra nabezinktanks is begonnen, maar moest echter in het najaar van de Omgevingsdienst worden gestaakt vanwege stikstofeisen. Voor het gebruik van het Kees van Lohuizenpark is een ontheffing verkregen. We zijn begonnen met het bouwrijp maken van dit terrein.

Slibeindverwerking

In de afgelopen periode hebben we in het kader van het slibontwikkeltraject samen met onze partners 20 slibverwerkingstechnieken in beeld gebracht die we hebben beschreven in factsheets en vervolgens omgezet in acht slibketens. Met een multicriteria-analyse hebben we deze slibketens onderling vergeleken. Tevens zijn studiereizen naar Denemarken en Duitsland gemaakt die duidelijk hebben gemaakt dat de huidige keten (compostering en verbranding) uitstekend scoort. Daarom kiezen we er nu voor een pas op de plaats te maken en in 2027 opnieuw een afweging te maken.

Biologisch zuiveren

De komende decennia moeten we diverse rwzi's van ons waterschap vervangen en aanpassen. De huidige tijd vraagt om compacte, duurzame en veerkrachtige afvalwaterzuiveringsinstallaties met een kleinere klimaatvoetafdruk dan de huidige conventionele systemen. Daarom is in 2023 een studie uitgevoerd waarbij drie compacte zuiveringsinstallaties, namelijk de ICEAS®, BIOCOS® en Nereda®, zijn vergeleken met een conventioneel actief slib (CAS) systeem. Uit deze studie bleek dat de BIOCOS®-technologie ook een goed zuiveringsconcept is, waardoor het waterschap naast Nereda een breder keuzepallet heeft.

De sponswerking van de stad vergroten

Regeling stimuleringsbijdrage stedelijk gebied

We willen de sponswerking van de stad vergroten. Via een aangepaste regeling stimuleren we inwoners en bedrijven om klimaatadaptatie en biodiversiteit mee te nemen in hun plannen en projecten. De nieuwe regeling was een succes, want het aantal gehonoreerde aanvragen door burgers (individueel of collectief), basisscholen en verenigingen was hoog. De aanvragen vanuit gemeenten en woningcorporaties bleven achter. Daarom heeft het algemeen bestuur tussentijds de verdeelsleutel aangepast, zodat we alle aanvragen van burgers (individueel of collectief), basisscholen en verenigingen konden beoordelen en goedkeuren. Het beschikbare budget voor 2023 was € 0,75 miljoen. In totaal zijn 54 aanvragen goedgekeurd voor een totaalbedrag van € 0,3 miljoen.

Rioolvreemd water en afkoppelen

In samenwerking met gemeenten streven we naar versnelling van de reductie van de hoeveelheid 'schoon water' naar de rwzi, door het reduceren van rioolvreemd water (RVW) en het afkoppelen van regenwater. Middels samenwerking met Rioned en gemeenten is een gebiedsdekkende analyse uitgevoerd.

De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Betrokkenheid bij verstedelijkingsopgaven en regioarrangementen

Wij zijn goed betrokken bij de grote verstedelijkingsopgaven van de regio Zwolle, Amersfoort en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley. Wij vinden het belangrijk dat het principe van Water en Bodem Sturend goed tot uiting komt in de besluitvorming over toekomstige bouwlocaties in de komende jaren. Ook hebben we samen met gemeenten en provincies samengewerkt aan de totstandkoming van vijf regioarrangementen. Hiermee ontstaat een door regionale overheden gezamenlijk gedragen agenda voor langjarige, gebiedsgerichte samenwerking in de fysieke ruimte. Alle vijf regioarrangementen zijn eind 2023 vastgesteld.

Klimaatadaptatie bebouwde omgeving

Samen met de provincie Gelderland en binnen Manifestverband werken we aan de regionale vertaling én borging van de doelen, normen en richtlijnen van de 'Landelijke maatlat voor een groene en klimaatadaptieve bebouwde omgeving'. De provincie heeft daarin het voortouw genomen. Er ligt een concept Gelders Normenkader voor leefbare verstedelijking in Gelderland. Verder zijn we betrokken bij twee projecten over drinkwaterbesparing.

Stedelijk Water in Beeld

Door middel van het SWIB (Stedelijk Water In Beeld) proces werken we, in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten, effectief aan de realisatie van een robuust watersysteem, het vergroten van de biodiversiteit en de beleving van het oppervlaktewater in bebouwd gebied. In 2023 zijn de veldinventarisaties in de gemeenten Soest, Utrechtse Heuvelrug, Bunschoten en Leusden uitgevoerd en zijn de voorbereidingen opgestart voor de rondes in 2024.

Beekherstel

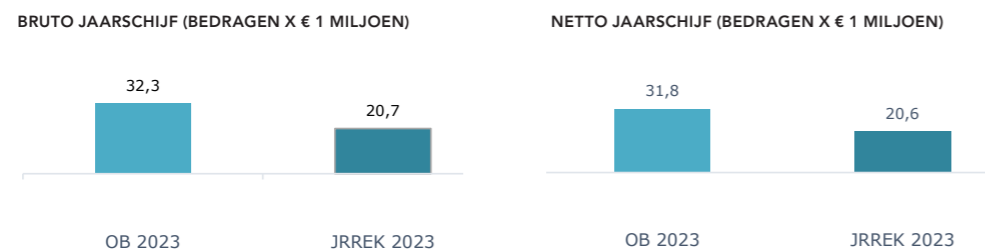
We werken samen met de gemeenten Apeldoorn en Eerbeek aan het herstel van (spreng)beken. In Apeldoorn zijn wij in 2023 gestart met de uitvoering van de Schoolbeek in de woonwijk van Ugchelen. Het deel van de Schoolbeek dat in het bosgebied ligt, heeft de gemeente aanbesteed en zal in 2024 worden uitgevoerd. Voor de aanpak van de Eerbeekse Beek bij bedrijf Folding Boxboard Eerbeek is een overeenkomst gesloten, waarin onze financiële bijdrage is vastgelegd.

Project Enkaleiding en Wateraanvoer Wageningen

Op 6 maart 2023 heeft het bestuurlijk overleg Enkaleiding besloten de Enkaleiding niet aan te leggen omdat de ernst van de verontreiniging is afgenomen. Het project Wateraanvoer Wageningen had een nauw verband met de aanleg van de Enkaleiding. Nu valt die meekoppelkans weg. De uitvoering van het project Wateraanvoer Wageningen schuift daardoor door naar volgend jaar evenals het bedrag van € 0,2 miljoen. Er wordt gezocht naar andere koppelkansen voor de realisatie van die wateraanvoer.

3.3.2 Wat heeft het gekost?

Investeringen 2023

De werkelijke investeringen van het totale programma komen uit op een bedrag van € 20,7 miljoen. Ten opzichte van de originele begroting is dit € 11,6 miljoen lager. De realisatie ten opzichte van de oorspronkelijke begroting komt daarmee uit op 64,1%.

In de tabel hierna worden de grootste verschillen (afwijking jaarschijf), in € miljoenen, ten opzichte van de bruto jaarschijf uit de oorspronkelijke begroting (begroot jaarschijf) weergegeven.

BRUTO	Totaal raming begroot	Totaal uitgave t/m 2023	Begroot jaarschijf 2023	Werkelijk 2023	Afwijking jaarschijf 2023 (+=toename) tov begroting	Begrote oplevering	Prognose oplevering	OOR- ZAAK
Rioolgemalen Gietelo, Terwolde en Deventer cluster 4	1,3	0,2	0,9	0,1	-0,8	31-12-24	29-12-23	T/EX
Rioolgemalen Posterenk en Rijkstraatweg cluster 7	1,8	-	0,8	-	-0,8	31-12-24	23-12-26	T/H
A1-Persleiding Posterenk-Rijksstraatweg	-	0,5	-	0,5	0,5		01-08-23	V
Waterplan Apeldoorn	8,4	-	0,6	-	-0,6	30-12-30	30-12-30	H/EX
Circulaire rwzi Terwolde	51,0	43,5	7,3	4,9	-2,4	15-12-23	15-12-23	H/M/T
Duurzame regio zuid - Ede 2 nabezinktanks	5,2	1,5	0,6	1,5	0,9	23-06-24	23-06-24	EX/V
Optimalisatie blowers beluchtingstanks Apeldoorn	2,6	0,1	1,0	-	-1,0	30-04-24	03-10-24	H/T
Toegangscontrole rwzi's	1,8	-	0,8	-	-0,8	07-01-25	07-01-25	T
SCADA standaardisatie	6,5	4,7	1,3	0,7	-0,6	31-12-24	31-12-24	T/EX
Strainpress (slibreinigers) Apeldoorn	3,7	3,4	3,5	2,9	-0,6	01-01-24	31-12-23	E
Vervanging centrifuges Amersfoort	3,2	0,1	1,4	0,1	-1,3	30-08-24	31-12-24	T
Rwzi Hattem	32,4	0,1	2,8	-	-2,8	01-01-25	30-09-25	T
Vervanging 5 besturingskasten Amersfoort	1,1	-	0,9	-	-0,9	31-12-24	31-12-25	H/T
Gashouder en gasfakkel rwzi Harderwijk	1,1	0,4	-	0,4	0,4	31-12-25	22-12-23	V

Rioolgemalen Gietelo, Terwolde en Deventer cluster 4 -/- € 0,8

De aanbesteding, opdrachtverlening en uitvoering zijn doorgeschoven naar 2024 om een drietal redenen. Allereerst moest aanvullend krediet aangevraagd worden bij het algemeen bestuur en dat heeft meer tijd in beslag genomen dan eerder werd ingeschat. Ten tweede stelde de gemeente Deventer meer eisen aan het werkplan dan gebruikelijk, waardoor de uitvoering vertraagd is. Als derde reden speelde capaciteit bij de netbeheerders parten bij de uitvoering; een nieuw gemaal kan enkel in gebruik worden genomen als het ook voorzien is van een stroomvoorziening.

Rioolgemalen Posterenk en Rijkstraatweg cluster 7 -/- € 0,8

De planning van dit project is nog niet duidelijk. De bijdrage aan de gemeente Voorst is vervallen. De persleiding blijft in bedrijf en het fietspad gaat niet door. Hierdoor zijn de verwachte investeringen doorgeschoven naar 2026 en verder.

A1-Persleiding Posterenk-Rijksstraatweg € 0,5

De verlegging van de persleiding Posterenk-Rijksstraatweg moest in verband met de verbreding van snelweg A1 vóór 1 augustus 2023 zijn uitgevoerd. De kosten voor dit project zijn bekostigd uit de begroting van P6030C8 persleiding Empe-Voorst die voor 2023 begroot stond, maar vooralsnog niet meer nodig is.

Waterplan Apeldoorn -/- € 0,6

Het deel van de Schoolbeek buiten het bosgebied wordt niet vanuit het Apeldoorn waterplan gerealiseerd, maar is nu vanuit Onderhoud van het waterschap uitgevoerd in 2023. Daardoor vervalt een deel van de investering uit het Apeldoorns waterplan ter grootte van circa € 0,1 miljoen. Het deel van de Schoolbeek in het bosgebied blijft wel onderdeel van het Apeldoorns waterplan. In 2023 vond de aanbesteding plaats. De realisatie gaat van start in 2024, waardoor een bedrag van € 0,4 miljoen wordt doorgeschoven naar 2024. De realisatie van het deel Ugchelsebeek Zuid verschuift ook naar 2024, waardoor nog eens € 0,1 miljoen is doorgeschoven naar 2024.

Circulaire rwzi Terwolde -/- € 2,4

Uit de producttoetsen zijn geen bijzonderheden gekomen, waardoor we de post onvoorzien/risicoreservering naar beneden konden bijstellen. Daarnaast is er meerwerk goedgekeurd voor onder andere optimalisaties aan het blowergebouw en drukmeting luchtleidingwerk aan de Nereda-reactoren. Tot slot wordt een deel van de eindtermijn pas betaald als de restpunten zijn afgewerkt.

Duurzame Regio Zuid - Ede twee nabezinktanks € 0,9

In de BURAP hebben we gemeld dat het project versneld uitgevoerd wordt, waardoor € 1,9 miljoen meer zou worden geïnvesteerd in 2023 dan begroot. Uiteindelijk is dit € 0,9 miljoen meer geworden. Doordat de huidige stikstofuitstoot van de rwzi te hoog is, laat de vergunning van bevoegd gezag voor de bouw van de twee nabezinktanks langer op zich wachten. Een groot deel van de eerder verwachte investeringen in 2023 schuiven door naar het volgende jaar.

Optimalisatie Blowers beluchtingstanks Apeldoorn -/- € 1,0

In overleg is dit project een half jaar doorgeschoven als gevolg van het herprioriteren van andere projecten, waarvoor inzet nodig was. Hierdoor verschuift het uitgavenpatroon ook naar 2024 en 2025.

Toegangscontrole rwzi's -/- € 0,8

Het jaar 2023 stond in het teken van verdere beleidsontwikkeling en voorbereidingen.

SCADA standaardisatie -/- € 0,6

De implementatie van het nieuwe systeem heeft vertragingen opgelopen, omdat er rekening gehouden moest worden met andere projecten. Daarnaast kosten nieuwe veilige werkprocedures meer tijd om wijzigingen in de nieuwe software door te voeren. Hierdoor schuift een deel van de verwachte investeringen door naar 2024.

Strainpress (slibreinigers) Apeldoorn -/- € 0,6

Uitloop van de planning veroorzaakt door vertraagde levering van producten/materialen door de aannemer en beperkte beschikbare capaciteit bij aannemer leiden ertoe dat een deel van de verwachte investeringen doorschuiven naar 2024.

Vervangen centrifuges Amersfoort -/- € 1,3

De voorbereiding neemt meer tijd in beslag dan op voorhand ingeschat, waardoor een deel van de verwachte voorbereidings- en bouwteamkosten doorschuift door naar 2024.

Rwzi Hattem -/- € 2,8

Doordat de voorbereidingen voor besluitvorming meer tijd in beslag hebben genomen dan verwacht is een deel van de verwachte investeringen in de voorbereidingsfase doorgeschoven naar 2024. Het besluit voor nieuwbouw kwam daardoor later dan gepland, waardoor een deel van de verwachte investeringen in de voorbereidingsfase is doorgeschoven naar 2024. In 2024 starten we met het opstellen van twee voorontwerpen voor de nieuwbouw rwzi Hattem gebaseerd op de twee biologische systemen BIOCOS® en Nereda®. Doordat dit meer tijd in beslag neemt, zal de bouw naar verwachting pas in 2025 starten.

Vervanging vijf besturingskasten Amersfoort -/- € 0,9

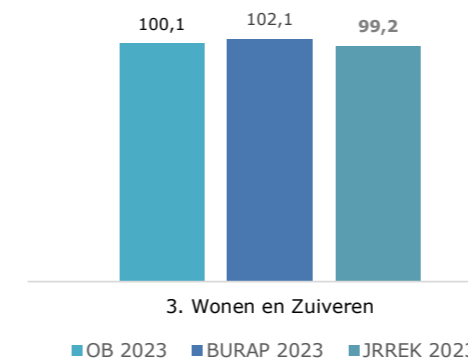
Een groot deel van de verwachte investeringen voor 2023 schuift door naar 2024. Een grondige inventarisatie is eerst nodig om te komen tot de juiste scope van het project. Het jaar 2023 stond vrijwel volledig in het teken van de voorbereidingen.

Gashouder en gasfakkel rwzi Harderwijk € 0,4

De urgentie om dit project versneld uit te voeren, was zeer hoog. De gasfakkel voldeed niet meer aan de eisen en de technische levensduur van de gashouder is verstreken, waardoor de bedrijfszekerheid in het geding kwam. De voorbereiding is afgerond en de realisatie is in volle gang. We nemen begin 2024 de gashouder en gasfakkel in bedrijf. Ten opzichte van de begroting is circa € 0,4 miljoen versneld geïnvesteerd in 2023.

Exploitatie 2023

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten voor 2023 (JRREK 2023) zijn € 2,9 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP.

De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Hogere afschrijvingskosten € 0,7 (N)

Hogere afschrijvingskosten door versneld afschrijven van activa. Bij oplevering van deze projecten is gebleken dat sneller afgeschreven moet worden dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.

Hogere elektra kosten € 0,9 (N)

20% hoger elektraverbruik voor de rioolgemalen en ongeveer 8% voor de rwzi's vanwege de grote hoeveelheid gevallen en daarmee te verwerken neerslag in de laatste drie maanden van het jaar.

Lagere kosten chemicaliën € 0,6 (V)

Lager PE verbruik door (1) optimalisatie bij de slibverwerkingsinstallaties (SVI) Apeldoorn (2) minder ton afvoer ontwaterd slib SVI Amersfoort.

Lagere kosten assetmanagement € 1,7 (V)

De werkzaamheden en financiële afronding van de keuringen van gistingstanks Harderwijk en Elburg schuiven deels door naar 2024 door vertraging in de projectvoering. Daarnaast worden bepaalde inspecties van transportleidingen niet uitgevoerd in verband met het risico op breuken.

Daling onderhoudskosten € 0,7 (V)

Per saldo is er minder onderhoud uitgevoerd aan installaties en transportleidingen. Enerzijds meer noodzakelijk onderhoud op rwzi Ede ten gevolge van storingen en schade aan vijzels en tandwielkasten van het influentgemaal en het tussengemaal. Anderzijds is er onderhoud doorgeschoven naar 2024. Dit onderhoud is uitgesteld, omdat het minder noodzakelijk werd geacht.

Personeelskosten en organisatieontwikkeling € 0,5 (V)

Minder uren op dit programma o.a. door vacatures. Met name minder uren voor bouw en verwerving van zuiveringsinstallaties. Verder lagere kosten voor organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering.

Subsidie stedelijk gebied € 0,3 (V)

Minder bijdragen voor stedelijk gebied vanwege het achterblijven van subsidieaanvragen gemeenten en woningcorporaties.

Overige afwijkingen, per saldo € 0,7 (V)

Overige afwijkingen, per saldo

3.4 Besturen en belastingen

3.4.1 Het waterschap besturen

Op 15 maart 2023 zijn er waterschapsverkiezingen gehouden. Ons waterschap heeft zich ingezet voor het rechtmatige verloop van de verkiezingen en een publiciteitscampagne. In ons gebied was sprake van een hoog opkomstpercentage van 62,2% (landelijk 53,7%). Van de subsidieregeling 'Partijen beter in beeld bij de kiezer' die op initiatief van het algemeen bestuur is ingesteld, is door negen partijen gebruikgemaakt.

Artikel 10 van de Waterschapswet bepaalt dat het bestuur van een waterschap bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe bestaat uit 30 bestuursleden en heeft uit hun midden 4 leden als heemraad (lid van het dagelijks bestuur) benoemd. Er is gekozen voor de vorming van een minderheidscollege en een bestuursagenda op hoofdlijnen, dat fungeert als kompas voor het dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur heeft de opdracht om de richting en snelheid, die door het algemeen bestuur in de bestuursagenda zijn aangegeven, inhoud en vorm te geven. Het dagelijks bestuur legt hierover verantwoording af aan het algemeen bestuur en stelt het algemeen bestuur in staat om desgewenst bij te sturen.

Vergaderingen van het algemeen bestuur

Vanwege de waterschapsverkiezingen en bestuurswisseling en het overlijden van een algemeen bestuurslid was het bestuurlijk gezien een bijzonder jaar.

In totaal waren er 11 algemeen bestuursvergaderingen, 11 commissievergaderingen en 20 beeldvormende vergaderingen. Voorafgaand aan de verkiezingen is met de eerste vijf kandidaten van de kieslijsten een excursie geweest in het waterschapsgebied. Op 27 maart 2023 is afscheid genomen van het oude algemeen bestuur en commissie en op 29 maart is het nieuwe algemeen bestuur geïnstalleerd. In april heeft het gehele bestuur een introductie-tweedaagse gevolgd.

In de periode na de verkiezingen werd er geformeerd onder begeleiding van een verkenner en een formateur. Op 5 juni 2023 heeft dit geresulteerd in de benoeming van vier heemraden. In juni is ook de Bestuursagenda 2023-2027, met de titel 'Lerende doen, doende leren', door het algemeen bestuur unaniem vastgesteld.

Los van deze activiteiten die gerelateerd zijn aan de waterschapsverkiezingen, heeft het algemeen bestuur op inhoudelijke onderwerpen belangrijke besluiten genomen. Voorbeelden daarvan zijn de kostentoedeling watersysteemheffing, kwijtscheldingsbeleid en peilbesluit Terwolde.

Bestuurlijke context

De bestuurlijke context van het waterschap was er een van verandering. Er zijn nieuwe colleges, raden en staten gevormd. Met bekende en nieuwe bestuurlijke gezichten en gezichtspunten. Ook op landelijk niveau is er na val van het kabinet, en de daarop volgende landelijke verkiezingen een nieuwe bestuurlijke context ontstaan.

3.4.2 Wat hebben we gedaan?

Omgevingswet

Het jaar 2023 heeft in het teken gestaan van de laatste voorbereidingen voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024. Er is veel aandacht geweest voor indringende ketentesten en oefenen met het werken via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) samen met andere overheden en partners. Medio november is het waterschap aangesloten op het DSO en kunnen documenten, zoals bijvoorbeeld onze waterschapsverordening, gepubliceerd worden. Zowel intern als extern zijn processen opgezet en ingericht voor hulp en ondersteuning na de inwerkingtreding van de wet. In het najaar is de communicatie rondom de inwerkingtreding van de Omgevingswet gestart en zijn extra activiteiten en opfriscursussen aangeboden. Het GebiedsAtelier heeft met het 'Ministerie van Maak' via maquettes laten zien hoe 'weging van het waterbelang' als ontwerpprincipe wordt vertaald in gebiedsopgaven.

We nemen deel aan een tweejarig, landelijk onderzoek naar de wijze waarop Water en Bodem Sturend kan worden opgenomen in het kerninstrument Programma van de Omgevingswet.

Het nieuwe bestuur is betrokken bij de invoering van de Omgevingswet door een masterclass en een demonstratie van het DSO. De actualisatie van een aantal accenten van de BOVI zit inmiddels in de beeldvormende fase. In 2024 gaan we over tot besluitvorming.

Digitale transformatie en I-visie

Er zijn stappen gezet met het implementeren van Bouw Informatie Management (BIM) als bouwsteen van het assetmanagement. Projectteams zijn opgeleid en begeleid om BIM zelf toe te kunnen passen. Voor de projecten Terwolde en Duurzame Regio Zuid is BIM uitgevraagd en toegepast.

We faciliteren, inspireren en maken collega's bewust van de kansen, maar ook risico's van digitaal werken. Daarvoor hebben we onder andere het volgende georganiseerd:

- de leerlijn digitale transformatie voor medewerkers voor team Centrale Regie,
- de maand van de Digitale Fitheid,
- de Digitale 10-daagse,
- twee symposia rondom de Digital Twin.

Zes collega's hebben deelgenomen aan het DEEP programma van het Waterschapshuis en zijn opgeleid tot data science translator of data engineer. In het project Virtueel Vallei en Veluwe zijn waardevolle inzichten opgedaan door zelf met moderne middelen informatie in te winnen en dit

met externe ondersteuning te verwerken binnen onze bestaande GEO applicatie. Het resultaat is een mini digital twin, waar ingewonnen informatie wordt gecombineerd met eigen en externe informatie. Alle nieuwe ontwikkelingen vragen om expliciete aandacht voor ons ethisch handelen. Een aantal collega's zijn bij elkaar gebracht om hier structureel over na te denken en met voorstellen te komen. In de werkgroep Datagedreven is teamoverstijgend samengewerkt aan datagedreven vraagstukken. Het werkproces is beschreven en vastgelegd. Er is gewerkt aan een DataHub voor organisatiebrede datavraagstukken en er zijn een aantal casussen uitgewerkt, zoals het waterkwaliteits- en maaibeheer-dashboard.

Security en privacy

Security

De verantwoordelijkheid voor de beveiliging van de organisatie ligt op bestuurlijk niveau. Vanuit het bestuur is de dijkgraaf de portefeuillehouder fysieke- en informatiebeveiliging. In 2023 is de verbinding met het waterschapsmanagementteam, de CISO en de security & privacy-organisatie verstevigd en geborgd. We hebben een integraal securityraamwerk opgezet om de samenhang in aansturing en invoering van fysieke- en informatiebeveiliging te kunnen beheersen. In oktober 2023 heeft het college van dijkgraaf en heemraden het integrale beveiligingsbeleid en de opzet van de security & privacy-organisatie vastgesteld.

Het cybersecurity dreigingsbeeld is onverminderd hoog. Dit vraagt om continue alertheid en waar nodig om aanvullende maatregelen. De voorbereiding en uitvoering hiervan is belegd in diverse beveiligingsprojecten. De afgelopen periode hebben zich geen significante beveiligingsincidenten voorgedaan.

Het waterschap heeft eind 2023 meegedaan aan de landelijke cybersecurity oefening ISIDOOR IV. Daarnaast werken we nauw samen aan sectorale initiatieven en heeft er een onafhankelijke externe audit plaatsgevonden naar de volwassenheid van de security-organisatie in relatie tot de BIO en CSIR-richtlijnen.

Privacy

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

De waterschappen hebben per sector afspraken gemaakt over de ambities en doelen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Hiervoor voeren alle waterschappen volgens de afspraken per sector onafhankelijke audits op informatiebeveiliging en privacy uit.

In december 2023 heeft een sectorbrede AVG/BIO audit plaats gevonden, waarin de procesvolwassenheid is gecontroleerd bij Waterschap Vallei en Veluwe. De aanbevelingen van de auditor worden in 2024 opgevolgd.

In 2024 krijgt de privacy-organisatie verder vorm, zodat de privacy risico's voor betrokkenen gewaarborgd zijn. Ook is in 2024 aandacht voor bewustwording en AI.

Wet politiegegevens (Wpg)

Voor de taken van de Boa's (toezicht en handhaving) heeft Waterschap Vallei en Veluwe zich niet alleen te houden aan de AVG, maar ook aan de Wpg. Hiervoor is in 2022 een externe audit uitgevoerd. Aan de verbeterpunten is in 2023 gewerkt. Eind 2023 heeft de her-audit plaatsgevonden. Resterende verbeterpunten worden in 2024 opgelost.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Het wettelijk verplichte uitvoeringsplan voor vergunningverlening, toezicht en handhaving is in 2023 ter goedkeuring voorgelegd aan het dagelijks bestuur. Hierin is vastgelegd welke activiteiten VTH in 2023 gaat uitvoeren. In het kader van het Inter Bestuurlijk Toezicht is het plan ook voorgelegd aan de provincie.

In 2023 is het evenwicht tussen het aanbod van vergunningen en de beschikbare capaciteit hersteld door tijdelijk extra ondersteuning in te huren. Daardoor is de werkdruk voor de medewerkers weer teruggebracht naar een acceptabel niveau. Ook zijn de risico's op overschrijding van wettelijke termijnen daarmee gereduceerd. 2023 stond vooral in het teken van de komst van de Omgevingswet. Het omgevingsloket (DSO) is ingericht, medewerkers hebben opleidingen gevolgd en de werkprocessen zijn in- en extern opnieuw ingericht. Het team Vergunningen heeft in het kader van de Omgevingswet 'Roadshows' georganiseerd om gemeenten en omgevingsdiensten actief te informeren over de coördinatieregeling. Een vergunningaanvraag voor een niet-wateractiviteit en een vergunningaanvraag voor een wateractiviteit die tegelijkertijd via het Omgevingsloket binnenkomen, moeten ook weer via één deur uit. Waterschap Vallei en Veluwe heeft 50 ketenpartners, zoals omgevingsdiensten en gemeenten, in 3 verschillende provincies. Vanaf 1 januari houdt dat dus in dat we met 50 verschillende ketenpartners samenwerken aan vergunningsaanvragen.

De teams Handhaving zijn medio 2023 gestart met een verdiepingsslag voor het gebruik van het zakensysteem Power Browser. Door meer en gericht gebruik te maken van het zakensysteem kan er efficiënter, effectiever en transparanter worden gewerkt.

VTH is begonnen met het verbeteren van de processen rondom de grondwateronttrekkingen. Voor een deel is dit het gevolg van een uitbreiding van taken. Tevens eist de Omgevingswet dat het waterschap bij grondwateronttrekkingen toetst of eventuele verontreiniging zich niet in het grondwater verspreid. Daarnaast werken we toe naar een verbetering van het toezicht en de registratie. Ook het vervallen van de vrijstelling voor grondwaterlozingen tot 12.000 m³ heeft tot aanpassingen geleid.

Calamiteitenzorg

In 2023 zijn er verschillende oefeningen georganiseerd. In het voorjaar lag de focus op het beoefenen van het Actiecentrum Water met als scenario een periode van droogte in combinatie met (de dreiging van) extreme neerslag. In het najaar hebben wij als waterschap een kennissessie over de thema's Hoogwater en Extreme neerslag georganiseerd voor de leden van het Regionaal Operationeel Team van de Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland. Vervolgens is er een vijftal ROT-oefeningen georganiseerd rond dit thema. Hiermee is bewustwording van de risico's en bekendheid met onze expertise gecreëerd binnen het netwerk. In november heeft ons waterschap meegedaan aan de grote landelijke cyberoefening 'ISIDOOR'. In december 2023 is er opgeschaald binnen de calamiteitenorganisatie voor hoogwater in combinatie met een hoog peil op de Randmeren. Deze bijzondere samenloop van omstandigheden gaven aanleiding om calamiteitenbestrijdingsplannen verder te optimaliseren. Dit heeft veel leerpunten opgeleverd die verder worden uitgewerkt. In het kader van de doorontwikkeling van crisisbeheersing is er besloten om een stuurgroep crisisbeheersing op te richten. In totaal zijn er zes opschalingen geweest.

Communicatie en waterbewustzijn

De eerste maanden van 2023 stonden communicatief in het teken van de verkiezingen. De campagne werd landelijk aangestuurd en ondersteund, onder andere met een media-aanpak, inkoop van een TV-commercial en campagnematerialen. Ook maakten we gebruik van de landelijke stemhulp. Regionaal vulden we die aan met onder andere outdoorreclame (billboard en abri's), een campagne in regionale media en op sociale media. We waren overal in het gebied zichtbaar, zowel online als live en de opkomst van de verkiezingen was hoog. Communicatief versterken de waterschappen elkaar steeds meer. We werken vanuit ons waterschap mee in landelijke werkgroepen.

Waterbewustzijn is een onderwerp waar we doorlopend, programmatisch aan werken.

We maken daarbij gebruik van natuurlijke momenten, zoals de landelijke 'week van ons water' en ook de actualiteit. Zo was de droogteperiode in het voorjaar een goed moment om mensen bewust te maken van hun eigen handelingsperspectief, en heeft het hoogwater en een vol watersysteem aan het eind van het jaar gezorgd voor veel aandacht.

Blauw Deltalentenfonds

In 2021 is door het waterschap de Stichting Blauw Deltalentenfonds opgericht. Dit fonds heeft meerdere doelstellingen, waaronder het jonge mensen enthousiast maken voor een watergerelateerde opleiding, het vergroten van waterbewustzijn bij jongeren en de studenten de mogelijkheid te bieden een stage, dan wel afstudeeropdracht te doen binnen ons waterschap. Dit doen we in samenwerking met Wageningen Universiteit & Research en Hogeschool Van Hall Larenstein. In 2023 zijn 58 beurzen verstrekt aan talentvolle studenten.

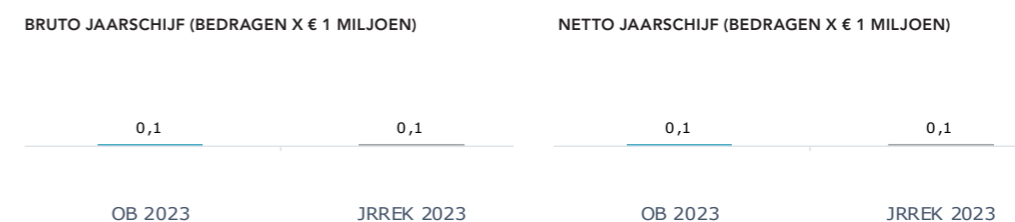
Jeugdbestuur

Het jeugdbestuur heeft in 2023 gewerkt aan de uitvoering van de jeugdbestuursagenda. Zo zijn er presentaties gegeven op basisscholen om de water(schaps)bewustzijn te vergroten en is er een opzet gemaakt om onderzoek te doen naar egelvriendelijke tuinen. Ook heeft het jeugdbestuur meege-dacht aan en geadviseerd in projecten en beleidsthema's van het waterschap, zoals Windmolens Harderwijk, aanpak Loenensebeek en het duurzaamheidsbeleid. Het vergroenen van de school-pleinen en de gesprekken met de Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG) wordt nog aan gewerkt, daar hopen we komend jaar mooie resultaten mee te behalen.

Een aantal leden van het jeugdbestuur, waaronder de voorzitter, zijn afgelopen jaar gestopt. Zij zijn 18 geworden. We dagen de jongeren vanaf die leeftijd uit om zich verkiesbaar te stellen. Ze zijn dan immers stemgerechtigd én verkiesbaar! Om het jeugdbestuur weer op volle sterkte te krijgen is in december een wervingscampagne gestart. We hebben hierop veel reacties gekregen. In het nieuwe kalenderjaar starten we dus ook met een volledig bezet jeugdbestuur. Zij herijken de bestaande jeugdbestuursagenda en gaan er direct daarna mee aan de slag.

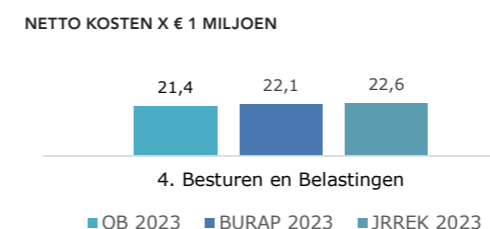
3.4.3 Wat heeft het gekost?

Investerings 2023

De prognose voor de bruto investeringen is gelijk aan de oorspronkelijke begroting.

Exploitatie 2023

De netto kosten voor 2023 (JRREK 2023) zijn € 0,5 miljoen hoger uitgevallen dan de BURAP.

De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Personeelskosten en organisatieontwikkeling € 1,3 (N)

Meer uren op dit programma. Met name uren en inhuur voor bestuurlijke ondersteuning, dijkbewaking en calamiteitenbestrijding, en uren op Omgevingswet. Verder lagere kosten voor organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering.

Perceptiekosten € 0,6 (V)

De perceptie kosten GBLT vallen lager uit.

Overige afwijkingen, per saldo € 0,2 (V)

Overige afwijkingen per saldo.

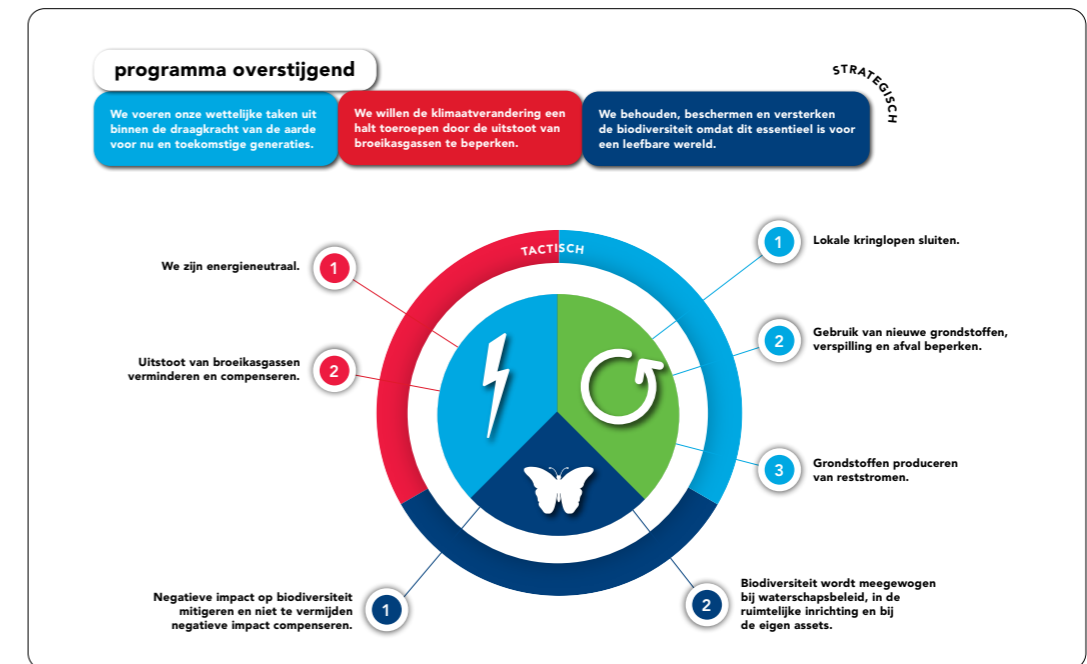

4

Programma-overstijgende onderwerpen

In dit hoofdstuk worden de programma-overstijgende onderwerpen en veranderprogramma's weergegeven. De financiële impact van deze programma's is meegenomen in de reguliere programmaverantwoording (hoofdstuk 3).

Dit willen we bereiken

Indicatoren

	Nulsituatie	2023	Streefwaarde 2023	Toelichting 2023
○ Lokale kringlopen sluiten (circulaire economie).				
Aandeel maaisel dat hoogwaardig wordt hergebruikt.	90%	96%	90%	We hanteren met betrekking tot dit doel de ladder van Lansink. Deze geeft inzicht in welk aandeel van de jaarlijks vrijkomende maaisel hoogwaardig is ingezet.
Aandeel bagger dat hoogwaardig wordt hergebruikt.	90%	100%	90%	Alle vrijkomende bagger is toegepast als grond/bodem in weilanddepots of als ophooggrond voor de verondieping van diepe plassen.
○ Gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval beperken (circulaire economie).				
Afname zuiverings-slibafzet naar eindverwerking.	69.661 ton	70.887 ton	66.763 ton	De slibafzet is toegenomen door een administratieve correctie en verouderde slibontwateringsinstallaties. Dit zal komende jaren verbeteren door maatregelen op de slibontwateringsinstallaties op Apeldoorn, Amersfoort en Ede.
Afname inzet chemicaliën in zuiveringsproces.	445 ton	330 ton	378 ton	Procesoptimalisaties op de rwzi's hebben het chemicaliëngebruik gereduceerd. Dit is mede door prijsstijging en schaarste van chemicaliën versneld.
Afname gebruik primaire grondstoffen in zuiveringsproces (mineraal, fossiel en meta-len).	598 ton	564 ton	404 ton	Afname gebruikte fossiele polymeren voor het indikken en het ontwateren van zuiverings-slib in ton actiefdeel.
Toename aandeel circulaire inkopen bij marktpartijen.		61%	100%	Van het totaal aantal uitvragen is in 61% van de gevallen aandacht besteed aan circulariteit en/of duurzaamheid.

Indicatoren vervolg

	Nulsituatie	2023	Streefwaarde 2023	Toelichting 2023
○ We zijn energieneutraal (energietransitie).				
Energieverbruik is maximaal gelijk aan eigen energieopwekking.	110%	97%	100%	Minder biogas gebruikt voor eigen energie opwekking.
Afname energieverbruik ten opzichte van 2018.	6%	16%	10%	In 2023 is minder biogas en elektriciteit verbruikt als gevolg van succesvolle doorgevoerde besparingen.
Toename eigen energieopwek uit primaire bronnen (zon, wind, water en bodem).	5%	7%	10%	In 2022 is 6,8% van het eigen energieverbruik opgewekt met zon. Dit is exclusief de opwek door middel van biogas. Definitieve cijfers komen later in Q2 beschikbaar.
Afname gebruik van diesel.		34% reductie	15% reductie	Vanaf 2023 wordt voor de eigen tractoren (ingezet in het onderhoud van het watersysteem) HVO100 gebruikt in plaats van diesel. Dit resulteert in 34% minder diesel in 2023 t.o.v. het totale diesel in 2020. Voor de bedrijfsauto's is de aanpassing van diesel naar HVO100 uitgesteld naar 2024.
○ Uitstoot van broeikasgassen verminderen en compenseren (energietransitie).				
Afname uitstoot methaan- en lachgas uit zuiveringsproces.	59.045 CO ₂ equivalent		-2.000 CO ₂ equivalent tov vorig jaar	Cijfers komen in de loop van Q1 beschikbaar.
Afname hoeveelheid gespuid en afgefakkeld biogas.	1.300.000 m ³	886.275 m ³	985.000 m ³	
○ Negatieve impact op biodiversiteit mitigeren en niet te vermijden negatieve impact compenseren.				
Strategisch: in 2050 hebben we minimaal 1 doelsoort in 100% van onze wateren.	25%		25%	Eerste gegevens uit monitoring worden verwacht in 2e kwartaal 2024.
Gebruik chemische bestrijdingsmiddelen is nul in 2027.	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	0	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	Geen chemische bestrijding meer, afbouw van biologisch spuiten voor bestrijding eikenprocessierups.

4.1 Circulaire economie

Op 4 december is het geactualiseerde beleidskader 'Op weg naar een klimaatneutraal waterschap in 2035' beeldvormend besproken met het algemeen bestuur. In het nieuwe beleidskader vertalen we de ambities die in 2022 landelijk door de Unie van Waterschappen zijn vastgesteld, naar beleid en handelingsperspectief voor ons eigen waterschap.

Lokale kringlopen sluiten

In ons beheer en onderhoud van het watersysteem komen onder meer maaisel en bagger vrij. Door bagger en maaisel niet af te voeren maar lokaal duurzaam opnieuw te gebruiken, vermindert de hoeveelheid reststromen. Bijna al ons maaisel 96% zetten we in voor de kleine kringloop of als veevoer. Een deel laten we op de kant liggen. Een klein percentage gaat naar de stort. In 2023 hebben we alle vrijkomende bagger toegepast als grond/bodem in weilanddepots of als ophooggrond voor de verondieping van diepe plassen. We zijn nauw betrokken bij het project 'Boeren voor Biobased Bouwen'. Daar bevorderen we het denken en handelen in kringlopen, waarbij boeren gewassen kweken die toegepast kunnen worden als bouw- en isolatiemateriaal. Bovendien draagt dit bij aan Water en Bodem Sturend en lang-cyclische opslag van koolstof. We zijn actief in gesprek met onze gebiedspartners, zoals Vitens, gemeentes en de regionale bedrijven over hoe we ervoor kunnen zorgen dat we minder water verbruiken, meer infiltreren, minder afvoeren en vaker hergebruiken. Dat doen we bijvoorbeeld met de bedrijven in de regio Stedendriehoek onder de naam Waterkoplappers. En ook bij de 'waterrotonde Eerbeek'. Daarbij is het de bedoeling dat de papierindustrie meer water gaat hergebruiken, zodat in de toekomst het onttrekken van grondwater veel minder nodig is.

Gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval beperken

Bij het zuiveren van ons effluent en bij de ontwatering van ons zuiveringsslib maken we gebruik van metaalzouten en polymeren. Beide stoffen hebben een relatief grote CO₂-emissie. Door het optimaliseren, monitoren, innoveren en samenwerken met anderen verbeteren we onze processen en verkleinen we onze broeikasgasemissies.

In onze projecten wegen we de milieu-impact van materialen mee in onze keuzes en passen bij voorkeur biobased en/of gebruikte materialen toe. In het project rwzi Terwolde is dit goed zichtbaar, bijvoorbeeld de houten leidingbrug.

Grondstoffen produceren van reststromen

De initiatieven om de grondstof cellulose uit ons rioolwater terug te winnen hebben we afgerond en we hebben geen nieuwe initiatieven gestart, omdat er momenteel nog geen afzetmarkt voor cellulose is en andere waterschappen deze markt reeds aan het verkennen zijn. Wel reserveren we waar mogelijk bij onze projecten ruimte om dit op een later moment nog te kunnen inpassen.

De hoeveelheid teruggewonnen struviet op rwzi's Apeldoorn en Amersfoort bedraagt ruim 400 ton. Dit is in lijn met de voorgaande jaren met een licht stijgende tendens. De hoeveelheid ligt wel lager dan de oorspronkelijk ontwerprijfers. Voor onze eigen zuiveringsprocessen heeft de struvietwinning twee belangrijke voordelen: minder fosfaat in de waterlijn en minder verstopping in het leidingenstelsel.

De Kaamera koploperwaterschappen hebben in december een coöperatie opgericht. De bedoeling is om daarmee de ontwikkeling van deze unieke nieuwe grondstof gezamenlijk verder te brengen en een afzetmarkt te creëren.

4.2 Energietransitie

We zijn energieneutraal

In 2023 zijn we energieneutraal; we hebben iets minder (-6%) energie opgewekt met zon ten opzichte van 2022 (vanwege minder zonnig jaar) en iets meer energie uit biogas. We zijn samen met de gemeente Harderwijk als ontwikkelaar betrokken bij het windpark Lorentz in Harderwijk. Dit project was al vertraagd door Raad van State procedures. In november heeft de netbeheerder Liander aangegeven dat het door de netcongestie voorlopig niet mogelijk is om het windpark aan te sluiten op het openbare stroomnet. We onderzoeken wat dit betekent voor de planning en de haalbaarheid van het project. We zijn als bronhouder betrokken bij meerdere grootschalige aquathermieprojecten. In Harderwijk worden inmiddels de eerste woningen verwarmd met warmte uit het effluent van onze rwzi. In oktober hebben we als bronhouder met de gemeente Apeldoorn en de andere projectpartners een principebesluit getekend voor het verwarmen van 3.000 woningen in de wijk Kerschoten met een warmtenet. In Amersfoort hebben we een samenwerkingsovereenkomst getekend, waarbij het de bedoeling is dat onze rwzi als duurzame bron wordt gekoppeld aan het warmtenet. In Ede zijn de gesprekken gestart met de gemeente en het warmtebedrijf over de inzet van effluent als duurzame warmtebron.

Uitstoot van broeikasgassen verminderen en compenseren

We streven naar een klimaatpositieve bijdrage aan onze leefomgeving. Met klimaatpositief bedoelen we dat we de (effecten van) uitstoot van broeikasgassen minimaliseren, compenseren en/of opslaan in bodem of biomassa. Uit de CO₂-prestatieladder blijkt dat klimaatvoetafdruk van 2023 kleiner is dan voorgaande jaren. In november hebben we ons als één van de eerste waterschappen gecertificeerd op trede 4 van de CO₂-prestatieladder. Landelijk is er aandacht voor 'nieuwe' vrijkomende broeikasgassen als lachgas en methaan bij zuiveringsprocessen en uit het watersysteem. Op de rwzi Apeldoorn hebben we een onderzoek uitgevoerd om deze emissies goed in beeld gaan brengen.

4.3 Assetmanagement en kernteam assetmanagement

Om gestructureerd te werken aan het professionaliseren van ons assetmanagement is ons kernteam assetmanagement actief. Dit is een tijdelijk team, opgericht om het assetmanagementproces verder vorm te geven en het continu verbeteren daarvan te borgen in de organisatie. Doel is onder meer om op basis van betrouwbare data de kosten, prestaties en risico's van de assets nu en in de toekomst steeds beter te beheersen. Voor de korte termijn helpt het kernteam om de grootste acute risico's in beeld te brengen. De meest urgente risico's, maatregelen en onderzoeken zijn uitgewerkt in via de programma's en worden meegenomen in het dagelijkse beheer en onderhoud.

Vanuit het kernteam is een Strategisch Asset Management Plan (SAMP) opgesteld. Dit plan geeft duiding aan wat assetmanagement inhoudt, beschrijft assetmanagementrollen en geeft de strategie voor de verdere ontwikkeling van assetmanagement. We zijn gestart met het op orde brengen van de informatievoorziening, daarnaast hebben 120 medewerkers een opleiding gevolgd voor ons onderhoudsbeheersysteem zodat meer data-gedreven assetmanagement mogelijk wordt. Vanuit het kernteam assetmanagement is verbreding gezocht naar alle relevante organisatie-onderdelen met als doel om de randvoorwaarden voor een succesvolle implementatie te borgen.

4.4 Biodiversiteit

Biodiversiteit is een aandachtspunt bij nagenoeg alle activiteiten in het ruimtelijk domein, zowel stedelijk als landelijk. Van strategische planvorming, gebiedsprocessen tot de onderhoudsbestekken. We hebben een visie opgesteld over het belang van bomen en bossen voor onze beleidsdoelen. Richting de provincies is een advies opgesteld rondom bodem en water sturend, waar ook biodiversiteit als doelstelling nadrukkelijk meegegeven is. Daarbij is niet alleen aandacht voor 'natte' doelen, zoals waterkwaliteit, beekherstel en verdrogingsbestrijding, maar ook is er oog voor het bodemleven en 'droge' doelen, zoals bomen en hagen langs de watergangen. Er is in 2023 een start gemaakt met diverse landschap ecologische systeemanalyses. Deze leveren waardevolle inzichten op voor het N2000 beekherstelprogramma waar we de komende jaren aan gaan werken. Vanuit de stimuleringsregeling landelijk gebied is er een mooi initiatief toegekend voor een natuurlijke inrichting op landgoed Salentein. Met de aanbesteding van de nieuwe maaibestekken is ook rekening gehouden met biodiversiteit, niet enkel door wettelijke kaders (ecologische werkprotocollen), maar ook met oog voor aanvullende versterkingskansen. De monitoring van biodiversiteit is dit jaar ingericht, in het komend jaar kunnen we een inschatting maken van de stand van zaken en het behaalde effect.

5

Verplichte paragrafen

5.1 Ontwikkelingen in 2023

In hoofdstuk 3 zijn reeds een aantal relevante ontwikkelingen in 2023 per programma toegelicht. Overige belangrijke ontwikkelingen worden hieronder kort beschreven.

Aanpassingen belastingstelsel

Op 7 september 2023 is het conceptwetvoorstel 'aanpassing belastingstelsel' aangeboden aan de Tweede Kamer. De aanpassingen in het belastingstelsel zijn niet controversieel verklaard. Plenaire behandeling in de Tweede Kamer wordt verwacht in de eerste helft van 2024. Gezien de relatief korte voorbereidingstijd is besloten de datum van inwerkingtreding met een jaar uit te stellen naar 1 januari 2026.

Kostentoedelingsverordening watersysteembeheer

De kostentoedelingsverordening watersysteembeheer is per 1 januari 2024 gewijzigd. Op 2 oktober 2023 heeft het algemeen bestuur voor alle categorieën de gewijzigde percentages vastgesteld. Naast de actualisatie van de waardeverhouding voor het profijtdeel van de heffing heeft het algemeen bestuur het aandeel van de ingezetenen verlaagd met 5,4%.

Wetswijziging versterking decentrale rekenkamers

Vanaf 1 januari 2024 is de Wet versterking decentrale rekenkamers van kracht.

Deze wet bevat twee componenten:

- met ingang van 2024 een wettelijke verplichting tot het instellen van een onafhankelijke externe rekenkamer. In 2023 is de implementatie voorbereid in samenspraak met het algemeen bestuur. Op 20 november 2023 besloot het algemeen bestuur tot het vormen van een gezamenlijke rekenkamer met één of meer waterschappen;
- met ingang van boekjaar 2025 een wijziging met betrekking tot de rechtmatigheidsverantwoording door het college van dijkgraaf en heemraden als onderdeel van de jaarrekening. De voorbereiding hiervan vindt plaats in 2024.

5.2 Incidentele baten en lasten

In het resultaat over 2023 is een aantal incidentele baten en lasten verwerkt.

In onderstaande tabel zijn de incidentele bedragen vermeld van minimaal € 0,15 miljoen:

INCIDENTELE BATEN EN LASTEN X € 1.000

Incidentele baten	Watersysteem	Zuiveringsbeheer
Verkoopopbrengst gronden	385	0
Aandeel van waterschap in positief jaarresultaat belastingorganisatie GBLT	357	357
Baten afboeking Waardevol Brummen	1.717	0
Totaal incidentele baten	2.459	357

5.3 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

Naast de algemene reserves en bestemmingsreserves voor tariefseglisatie heeft het waterschap een aantal overige bestemmingsreserves en voorzieningen. Hieruit zijn in 2023 de volgende bedragen onttrokken:

Bestemmingsreserve en voorzieningen	Omschrijving	Onttrekking x € 1.000
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen	werkelijke kosten baggerprojecten	2.333
Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen	werkelijke bijdragen aan gemeenten	1.322
Voorzieningen	werkelijke uitgaven	292
Totaal		3.947

In paragraaf 7.2.10 wordt het verloop van de voorzieningen toegelicht.

5.3.1 Bestemmingsreserve tariefseglisatie

De bestemmingsreserve tariefseglisatie wordt aangewend voor egalisatie van toekomstige belastingtariefstijgingen. De tariefseglisatiereserves worden in de planperiode afgebouwd, waarbij we streven naar evenwicht tussen kosten en opbrengsten aan het einde van de planperiode.

In paragraaf 7.2.9 lichten we het verloop van de reserves uitgebreid toe.

De stand van de bestemmingsreserve tariefseglisatie na resultaatbestemming is:

Bestemmingsreserve x € 1.000	Werkelijke stand 31-12-2023
Watersysteembeheer	7.499
Zuiveringsbeheer	1.075
Totaal	8.574

5.4 Waterschapsbelastingen

5.4.1 Algemeen

De hoofdlijnen van de diverse belastingopbrengsten en de lastendruk zijn toegelicht in de paragrafen 5.2, 5.3 en 5.5 van de beleidsbegroting 2023. Huishoudens met een inkomen gelijk of lager dan 100% van de bijstandsnorm, komen in aanmerking voor kwijtschelding van de belastingen. In 2023 heeft het algemeen bestuur besloten tot verruiming van de kwijtscheldingsregeling. Deze mogelijkheden gelden vanaf het belastingjaar 2024.

In onderstaande tabel zijn de netto belastingopbrengsten samengevat weergegeven.

Netto belastingen per kostendrager per jaar x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	70.574	73.872	74.300	428
Bruto belastingopbrengsten	71.790	75.153	75.285	132
Huidig belastingjaar 2023	71.790	74.948	74.999	51
Voorgaande belastingjaren	0	205	286	81
Kwijtschelding en oninbaar	-1.216	-1.281	-985	296
Oninbaar	-195	-266	-120	146
Kwijtschelding	-1.021	-1.015	-865	150
2. Zuiveringsbeheer	102.783	102.276	102.719	443
Bruto belastingopbrengsten	105.144	104.839	104.990	151
Huidig belastingjaar 2023	105.144	104.676	104.842	166
Voorgaande belastingjaren	0	163	148	-15
Kwijtschelding en oninbaar	-2.361	-2.563	-2.271	292
Oninbaar	-261	-356	-345	11
Kwijtschelding	-2.100	-2.207	-1.926	281
Netto belastingopbrengsten	173.357	176.148	177.019	871

5.4.2 Bruto belastingopbrengsten

Belastingen per kostendrager per jaar x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	71.790	75.153	75.285	132
Huidig belastingjaar 2023	71.790	74.948	74.999	51
851 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	37.076	40.183	40.216	33
852 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	28.575	28.569	28.509	-60
853 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	5.501	5.488	5.553	65
854 Opbrengst watersysteemheffing natuur	286	286	293	7
855 Opbrengst verontreinigingsheffing	352	422	428	6
Voorgaande belastingjaren	0	205	286	81
851 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	0	23	10	-13
852 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	0	-29	-26	3
853 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	0	19	36	17
854 Opbrengst watersysteemheffing natuur	0	5	5	0
855 Opbrengst verontreinigingsheffing	0	187	261	74
2. Zuiveringsbeheer	105.144	104.839	104.990	151
Huidig belastingjaar 2023	105.144	104.676	104.842	166
856 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	30.621	30.169	30.382	213
857 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	74.523	74.507	74.460	-47
Voorgaande belastingjaren	0	163	148	-15
856 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	0	219	193	-26
857 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	0	-56	-45	11
Bruto belastingopbrengsten	176.934	179.992	180.275	283

In de volgende paragrafen wordt meer in detail ingezoomd op de bruto belastingopbrengsten, kwijtschelding en oninbaar.

Watersysteembeheer € 0,1 miljoen hoger

De belastingopbrengst van de taak watersysteembeheer komt licht hoger uit dan de BURAP. Dit komt vooral door hogere belastingopbrengsten gebouwd en ongebouwd. Dit komt met name, doordat de WOZ-waarde van de woningen harder is gestegen dan was begroot. Bij de vaststelling van de BURAP is de begroting met € 3,4 miljoen verhoogd, vooral door een hogere opbrengst gebouwd. Dit komt doordat de WOZ-waarden hoger zijn dan begroot. Over de eerdere belastingjaren is met name de verontreinigingsheffing hoger dan begroot. Dit komt doordat het waterschap nog een aantal bronneringen heeft nageleverd, waarover in 2023 de heffing is opgelegd.

Zuiveringsbeheer € 0,2 miljoen lager

De belastingopbrengst voor zuiveringsbeheer is € 0,2 miljoen hoger dan de BURAP. Het belangrijkste verschil is € 0,2 miljoen hogere belastingopbrengst over het huidige belastingjaar door hogere belastingopbrengst bedrijven. Bij de vaststelling van de BURAP is de begroting met € 0,3 miljoen verlaagd vooral door lagere verwachte aantallen vervuilingseenheden. Dit wordt met name nog veroorzaakt door een coroneffect in de vervuilingseenheden, waardoor de begroting lastig is in te schatten.

5.4.3 Kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding en oninbaar per kostendrager x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	-1.216	-1.281	-985	296
Kwijtschelding watersysteemheffing	-1.021	-1.015	-865	150
Oninbaar watersysteemheffing	-195	-266	-120	146
2. Zuiveringsbeheer	-2.361	-2.563	-2.271	292
Kwijtschelding zuiveringsheffing	-2.100	-2.207	-1.926	281
Oninbaar zuiveringsheffing	-261	-356	-345	11
Kwijtschelding en oninbaar	-3.577	-3.844	-3.256	588

De kosten voor kwijtschelding zijn € 0,4 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP door een afname van het aantal verzoeken en het aantal toegewezen verzoeken. Ten aanzien van 2024 en verder is nog wel enige voorzichtigheid nodig, omdat de eventuele effecten van de hoge inflatie en de gestegen energielasten voor de huishoudens kunnen zorgen voor een afname van de financiële buffers.

Ten opzichte van de BURAP vallen de kosten voor oninbaar € 0,2 miljoen lager uit. Voor de post oninbaar is voor de toekomst wel enige voorzichtigheid geboden vanwege de onzekere economische verwachtingen in Nederland. Zo kunnen hogere energielasten een negatief effect hebben op financiële buffers van huishoudens en bedrijven. Ook neemt het aantal faillissementen toe.

Toeslagenaffaire kinderopvang

Naar aanleiding van de toeslagenaffaire is besloten dat gedupeerden kwijtschelding ontvangen van openstaande overheidsvorderingen. Momenteel zijn 117 gedupeerden bekend die aan Waterschap Vallei en Veluwe zijn toe te wijzen. Deze aantallen kunnen gedurende 2024 nog veranderen, omdat het proces nog volop in beweging is. Het kwijtgescholden bedrag wordt door de overheid aan het waterschap vergoed. Ook wordt er een bedrag voor de uitvoeringskosten ontvangen. Deze vergoeding is in de voorliggende jaarcijfers verwerkt.

5.5 Weerstandsvermogen

5.5.1 Algemeen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen voorkomt dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en in de aanwezige weerstandscapaciteit.

5.5.2 Risico-analyse

In maart 2023 is de inventarisatie van de risico's vernieuwd en behandeld door het algemeen bestuur. De risico's zijn financieel vertaald volgens de methode Fine en Kinney. Beoordeeld is in hoeverre deze risico's zijn afgedekt door procedures, verzekeringen of voorzieningen. Van de niet afgedekte risico's hebben we een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en van de financiële schade als het risico zich voordoet (het effect). Deze inschatting resulteert in een gewaardeerd risico in euro's. De totale gewaardeerde risico's bedragen (x € 1.000):

Risico	Totaal	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Economische en marktrisico's	380	190	190
Maatschappelijke risico's	993	770	223
Bedrijfs- en ondernemingsrisico's	6.830	1.990	4.840
Totaal	8.203	2.950	5.253

5.5.3 Weerstandscapaciteit

De risico's die niet afgedekt worden door procedures, verzekeringen of voorzieningen (totaal € 8,2 miljoen), worden gedekt uit het eigen vermogen. Dit is de benodigde weerstandscapaciteit. De waarde van het eigen vermogen bepaalt de beschikbare weerstandscapaciteit. Het algemeen bestuur besloot om alleen de algemene reserves tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt vervolgens afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van deze berekening vormt het weerstandsvermogen. Conform bestuursbesluit dient het weerstandsvermogen zich binnen een bandbreedte tussen de 1,4 en 2,0 te bevinden (ruim voldoende). Per 31 december 2023 bedraagt het weerstandsvermogen (na resultaatbestemming):

	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Beschikbare weerstandscapaciteit	5.900	6.616
Benodigde weerstandscapaciteit	2.950	5.253
Ratio weerstandsvermogen	2,0	1,3

Op basis van de geactualiseerde risico's voldoet het weerstandsvermogen van watersysteembeheer aan de norm.

Het weerstandsvermogen van zuiveringsbeheer is in 2022 als gevolg van de onttrekking van de incidentele tegenvallers onder de norm gekomen (met name afboeking van gemaakte kosten voor de pilot waterfabriek Wilp). In 2023 wordt het positieve resultaat zoveel als mogelijk toegevoegd aan de algemene reserve zuiveringsbeheer, waardoor het weerstandsvermogen eind 2023 uitkomt op 1,3.

In de begroting 2024 is rekening gehouden met een toevoeging van € 1,0 miljoen aan de algemene reserve. Hiermee voldoet het weerstandsvermogen van zuiveringsbeheer eind 2024 weer aan de norm. De voor 2025 en 2026 begrote toevoegingen van € 1,0 miljoen per jaar zijn niet meer nodig.

5.6 Financiering

5.6.1 Ontwikkelingen

De onzekere economische tijden met hoge inflatiecijfers en zorgen over de economische groei hebben direct invloed op de rente. De markt is nog steeds erg nerveus (vanwege alle onzekerheden), waardoor er regelmatig forse schommelingen in de rente zijn (in alle looptijden). Dit neemt niet weg dat de trend in 2023 (net als in 2022) is dat de rente stijgt. Dit wordt in grote mate beïnvloed door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB).

De ECB heeft sinds juli 2022 in een aantal stappen de rente verhoogd naar inmiddels 4%. De verwachting is dat er medio 2024 weer sprake zal zijn van stapsgewijze verlaging van het ECB-depositotarief.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben ook effect op de rentecondities van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). Waar er jarenlang geen rente in rekening werd gebracht (gratis rood staan), heeft de NWB nu de ECB-depositorente verhoogd met een opslag van 0,125%, in rekening gebracht (momenteel dus 4,125%). Anderzijds wordt in geval van schatkistbankieren rente ontvangen (momenteel ongeveer 3,9%).

5.6.2 Liquiditeit

In de begroting 2023 werd uitgegaan van een benodigde financieringsbehoefte van € 65 miljoen. De daadwerkelijke financieringsbehoefte is uiteindelijk € 34 miljoen lager uitgevallen dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere netto investeringsuitgaven en het positievere exploitatiesaldo dan begroot.

De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert te anticiperen door financiering aan te trekken op momenten van tijdelijke rentedaling. Eind 2022 was reeds een deel voor de benodigde financiering voor 2023 aangetrokken. In juni 2023 is de resterende benodigde financiering voor 2023 én een deel van de benodigde financiering voor 2024 aangetrokken (passend binnen het mandaat dat het algemeen bestuur bij de begroting 2023 heeft verstrekt). Omdat rood staan momenteel duurder is dan de rente op langlopende leningen, is ervoor gekozen om zo min mogelijk gebruik te maken van de rekening-courant faciliteit bij de NWB. Dit heeft wel tot gevolg dat er in een deel van 2023 sprake is van schatkistbankieren. Het rentepercentage over de tegoeden in de schatkist is in 2023 hoger dan het rentepercentage op de aangetrokken leningen.

Bovenstaande heeft in juni 2023 geresulteerd in het afsluiten van een drietal leningen voor in totaal € 35 miljoen, met een looptijd van 15 jaar, lineaire aflossing en een rente van 3,204%.

Bij de start van de coronapandemie hebben we besloten leveranciers tegemoet te komen en facturen sneller te betalen. Dit is in 2023 doorgezet. Gemiddeld genomen hebben we facturen in 2023 binnen 9 dagen betaald.

5.6.3 Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan |een niveau dat het bestuur wenselijk acht) worden volgens de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het jaarlijkse begrotingskostentotaal. Het waterschap overschreed de norm in 2023 niet.

x € 1.000	2023	2022
Renterisiconorm	58.413	50.580
Reguliere aflossingen (= renterisico)	21.155	22.085
Ruimte onder renterisiconorm	37.258	28.495

5.6.4 Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. De kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden. In 2023 zijn in elk kwartaal de vlottende middelen hoger dan de vlottende schuld. Daarmee is de kasgeldlimiet in geen enkel kwartaal overschreden.

x € 1.000	Kwartaal 1 2023	Kwartaal 2 2023	Kwartaal 3 2023	Kwartaal 4 2023
Kasgeldlimiet	44.750	44.750	44.750	44.750
Gemiddelde vlottende schuld (+) / middelen (-)	-9.013	-12.056	-41.078	-38.683
Ruimte (+) / overschrijding (-) kasgeldlimiet	53.763	56.806	85.828	83.433

5.7 Schuldpositie

Per 31 december 2023 bedraagt de omvang van de schuldpositie € 276 miljoen (2022: € 277 miljoen). De schuldpositie is licht gedaald ten opzichte van 2022. Dat is grotendeels te verklaren door het feit dat de netto investeringen in 2023 lager zijn dan de afschrijvingen. Het verloop van het EMU-saldo geeft inzicht in de mutatie van de schuldpositie (zie paragraaf 5.13).

In 2019 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het voorstel om de (relatieve) schuldpositie (schuldquote) te maximeren op 195% van de totale opbrengsten. In 2023 bedraagt de schuldquote ten opzichte van de totale opbrengsten 146% (2022: 161%). Deze daling wordt met name veroorzaakt door de stijging van de belastingopbrengsten met 10% (ten opzichte van 2022).

5.8 Verbonden partijen

Waterschap Vallei en Veluwe heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Aqualysis (bijdrage 2023: € 1,4 miljoen, 2022: € 1,3 miljoen)

Dit laboratorium analyseert alle genomen monsters voor het meten van de waterkwaliteit. Aqualysis verricht voornamelijk werkzaamheden voor vijf waterschappen onder een gemeenschappelijke regeling. Deze vijf waterschappen zijn tevens voor een gelijk deel eigenaar.

GBLT (bijdrage 2023: € 3,7 miljoen, 2022: € 3,9 miljoen)

Het waterschap is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling met het gemeenschappelijk belastingkantoor GBLT voor het heffen en invorderen van waterschapsbelastingen. Bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten vormen het bestuur van GBLT.

Muskusrattenbestrijding (bijdrage 2023 € 1,5 miljoen, 2022: € 1,6 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B met een nominale waarde van € 0,1 miljoen. Over boekjaar 2022 is door NWB aan alle aandeelhouders € 60 miljoen aan dividend uitgekeerd. Het aandeel van Waterschap Vallei en Veluwe hierin bedraagt € 0,7 miljoen.

STOWA (bijdrage 2023: € 0,6 miljoen, 2022: € 0,6 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel (waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat). De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwerken. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Vereniging Unie van Waterschappen (bijdrage 2023 € 0,6 miljoen, 2022: € 0,5 miljoen)

De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt op namens de waterschappen als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

Waterschapshuis (bijdrage 2023 € 1,9 miljoen, 2022: € 1,4 miljoen)

Het waterschap is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis. Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van ICT. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector.

Centrumregeling meten & monitoren

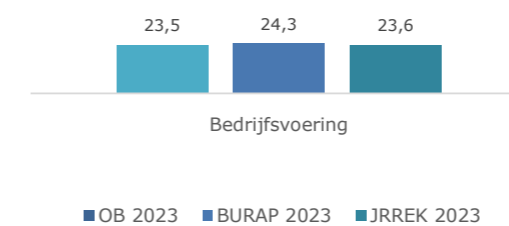
Het waterschap is tezamen met gemeenten een centrumregeling aangegaan op het gebied van meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater in het beheergebied van Waterschap Vallei en Veluwe. In 2023 hebben drie gemeenten uit de regio Noord-Veluwe aangegeven toe te willen treden tot de samenwerking. Daarmee voert de centrumorganisatie werkzaamheden uit voor 24 gemeenten. In deze regeling is het waterschap aangewezen als centrumorganisatie. Het waterschap geeft onderdak aan het Uitvoeringsteam (UVT) en regelt de bemensing (formatie 3,9 fte) ervan. De kosten hiervan worden gedragen door het waterschap en de deelnemende gemeenten.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT en strategische allianties met kennisinstellingen. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

5.9 Bedrijfsvoering

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten van de ondersteunende bedrijfsvoering producten vallen € 0,7 miljoen lager uit dan bij de BURAP. De oorzaken hiervan zijn met name (1) lagere kosten dienstauto's als gevolg van doorschuiven van project laadinfra naar 2024 en lagere brandstofkosten; en (2) teruggave over 2022 van Het Waterschapshuis.

5.9.1 Wat hebben we in 2023 gedaan?

Organisatieontwikkeling

In 2023 hebben we de nieuwe organisatie ingericht. Het voltallige waterschapsmanagementteam (WMT) is geïnstalleerd en gestart. Er zijn meer teams gevormd (waardoor de teams zijn verkleind), zodat er meer ruimte ontstaat voor persoonlijke aandacht voor de medewerker. Extra teamleiders zijn geworven en zijn begin 2024 gestart. Ook de nieuwe structuur van opgaves is geformaliseerd. Daarnaast heeft onderzoek, ontwikkeling en innovatie een structurele plek gekregen in de organisatie, in het team Transitie en Innovatie en is een projectbureau opgericht waarbinnen 3 teams de uitvoering van projecten ter hand nemen. In begrote formatie zijn we gegroeid van 596,7 fte eind 2022 naar 620,6 fte eind 2023. Nu de juiste randvoorwaarden aanwezig zijn, is fase 2 van de organisatieontwikkeling gestart. Waar fase 1 nog in het teken stond van de structuur, staat in fase 2 de mens centraal. Er zijn vier verschillende sporen opgestart om de nieuwe structuur te laten werken; cultuurontwikkeling, een richtinggevende organisatievisie, leiderschapontwikkeling en teamontwikkeling.

Medewerkersonderzoek

Eind 2023 heeft het 2-jaarlijkse sectorale medewerkersonderzoek plaatsgevonden. We mogen trots zijn op een significante stijging van het cijfer over hoe tevreden medewerkers zijn over Waterschap Vallei en Veluwe. Werkdruk en de communicatie rondom de organisatieontwikkeling zijn verbeterpunten. De teamleiders benutten begin 2024 om de teamresultaten met hun teams te bespreken. De rode draad hieruit wordt onder andere meegenomen in fase 2 van de organisatieontwikkeling.

Arbeidsmarkt

Ook in 2023 hebben we te maken gehad met een krappe arbeidsmarkt. Toch is het gelukt nagenoeg alle vacatures succesvol in te vullen. Dat hebben we gedaan door een recruiter in te zetten, maar ook door de arbeidsmarktcampagne 'Water verandert je wereld'. We zijn continu bezig ons imago naar buiten toe te verbeteren. We zetten bijvoorbeeld de nieuwe foto's die we dit jaar hebben gemaakt van collega's, in voor wervingsdoeleinden. Onze toegevoegde waarde in de wereld waarin we leven, is voor veel werkzoekenden aantrekkelijk. Ook onze eigen medewerkers gaven dat aan in het medewerkersonderzoek. Een uniek kenmerk dat we actief benutten richting de arbeidsmarkt. Stagiair(e)s zijn de potentiële medewerkers van de toekomst. In 2023 hebben we meer stagevacatures gepubliceerd en de coördinatie erop verder geprofessionaliseerd.

IN-, DOOR- EN UITSTROOM IN 2023

Categorie	Aantal medewerkers
Instroom	57
Doorstroom binnen het waterschap	54
Uitstroom (pensioen)	51 (7)

Op 31 december 2023 was de begrote formatie 620,6 fte, de werkelijke bezetting 584,3 fte.

In 2023 waren er in totaal 110 vacatures, waarvan er 87 zijn ingevuld. Op het moment dat de werving is gestart, duurt het gemiddeld ruim 4 maanden, voordat de nieuwe medewerker is begonnen.

De krappe arbeidsmarkt is in toenemende mate nog steeds uitdagend. Zowel qua instroom als uitstroom. Mede dankzij de HRM inspanningen op het gebied van bijvoorbeeld recruitment is het tot op heden in de meeste gevallen nog steeds mogelijk nieuwe collega's aan ons te binden.

De vacatureruimte op 31 december 2023 bedroeg 36,3 fte. Bij het opstellen van de begroting 2023 was in de begrote personeelslasten reeds rekening gehouden met vacatureruimte (waardoor er nu geen sprake is van een onderschrijding op personeelslasten).

Het ziekteverzuimpercentage over 2023 bedroeg 4,7%, een lichte daling ten opzichte van 2022 (5,1%). De gemiddelde leeftijd bedroeg 47,1 jaar en is daarmee iets gestegen.

In december 2022 is er een nieuwe CAO afgesloten voor 2023. In deze CAO is een hogere salarisstijging opgenomen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. De extra loonkosten hiervoor bedroegen in 2023 € 1,5 miljoen.

5.10 Rechtmatigheid

Conform planning zijn in 2023 verbijzonderde interne audits uitgevoerd op de processen personele lasten, treasury, (im)materiële vaste activa, belastingopbrengsten en verstrekte en ontvangen subsidies. Tijdens de audits wordt gecontroleerd of de processen voldoen aan in- en externe regelgeving en daarmee rechtmatig zijn. Tijdens deze audits zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Daarnaast zijn audits uitgevoerd op het proces inkoop. Hierbij is geconstateerd dat bij een tweetal adviesopdrachten niet op rechtmatige wijze is ingekocht. In totaal betreft dit een onrechtmatigheid van € 439.000.

Tijdens de audits wordt ook het begrotingscriterium getoetst:

- toereikendheid van de geautoriseerde begroting (netto kosten en kredieten) en juiste besluitvorming bij kostenoverschrijdingen;
- juiste toewijzing van kosten en opbrengsten aan programma en product;
- juiste toerekening aan boekjaar.

De netto kosten van alle programma's voldoen aan het begrotingscriterium.

In 2023 zijn geen overschrijdingen van het begrotingscriterium geconstateerd.

5.11 Frauderisico

In de periode eind 2021 en begin 2022 is de frauderisico analyse geactualiseerd. Door middel van de actualisatie van deze risico's is de inventarisatie van risico's inclusief bijbehorende beheersmaatregelen weer volledig en actueel. Uit de analyse blijkt dat de overige maatregelen voor fraudepreventie voldoen. Er zijn voldoende preventieve en detectieve beheersmaatregelen getroffen om de elementen van fraude (druk, gelegenheid en rationalisatie) naar een acceptabel niveau te brengen. In april 2022 is het algemeen bestuur over de uitkomsten van deze actualisatie geïnformeerd.

In 2023 is een audit uitgevoerd op beheersing van frauderisico's binnen de processen inkoop en aanbesteden, betaalproces, personeels- en salarisadministratie en aan- of verkoop van grond en panden. Hierbij is beoordeeld of de geïdentificeerde beheersmaatregelen toereikend zijn en in de praktijk ook worden toegepast. Daarnaast is gekeken naar de opvolging van de bevindingen uit de audit van vorig jaar.

Tijdens de audit voor deze processen is vastgesteld dat de geïdentificeerde beheersmaatregelen bestaan en in de meeste gevallen ook worden toegepast, waarmee het frauderisico tot een acceptabel niveau wordt verminderd. Tevens is vastgesteld dat gewerkt is aan de aanbevelingen uit voorgaande audits en dat een aantal aanbevelingen inmiddels is uitgevoerd. In een volgende audit zal gekeken worden naar de status van de resterende aanbevelingen.

5.12 Continuïteit

Bij het opstellen en presenteren van het jaarverslag is het management van Waterschap Vallei en Veluwe uitgegaan van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen redenen of aanleiding die de waarborg voor continuïteit van het waterschap in twijfel trekken.

5.13 EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te investeren. Daarom hebben de waterschappen samen met de provincies en gemeenten, in het kader van de wet Houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het huidige kabinet is voor decentrale overheden tot en met 2023 een ruimte van 0,4% van het BBP afgesproken. De ruimte van 0,4% van het BBP is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. Ons deel voor 2023 ligt daarbij rond de € 25,1 miljoen.

Over 2023 is het werkelijke EMU saldo € 40 miljoen positiever uitgevallen dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere investeringen (€ 24 miljoen), hogere investeringsbijdragen (€ 11 miljoen) en een minder negatief exploitatiesaldo (€ 6 miljoen).

x € 1.000		Werkelijk 2023	Begroting 2023	Werkelijk 2022
EMU-exploitatiesaldo voor bestemming van reserves		-6.301	-12.300	-1.209
Exploitatiesaldo		-6.301	-12.300	-1.209
Invloed investeringen		7.177	-26.826	-17.884
Bruto-investeringsuitgaven	-	32.569	57.000	66.147
Investeringsbijdragen	+	14.046	3.000	22.619
Verkoop van materiële en immateriële vaste activa	+			28
Afschrijvingen	+	25.700	27.174	25.616
Invloed voorzieningen		479	0	-2.113
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	810	0	107
Onttrekkingen aan voorzieningen ten bate van exploitatie	-	39	0	1.087
Onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	292	0	1.133
Deelnemingen en aandelen		0	0	0
Boekwinst	-			
Boekverlies	+			
EMU SALDO		1.354	-39.126	-21.207

Overige paragrafen

6.1 Openbaarheidsparaagraaf 2023

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden. In de op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparaagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema's.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de elf verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

De Woo verplicht overheden om - gefaseerd - actief documenten uit elf informatiecategorieën te publiceren. De verwachting was dat deze verplichting in 2023 zou ingaan. Gezien de vele verduidelijkingsvragen over de afbakening van verschillende informatiecategorieën is de verplichting gepauzeerd. In 2023 en ook in 2024 blijft de Woo-projectgroep de publicatie toetsen aan de werkdefinities van de categorieën die het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft voorgesteld. In de loop van 2024 maakt BZK een nieuwe fasering bekend. We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatiecategorieën.

In onderstaande tabel wordt weergegeven welke documenten het waterschap al publiceerde in 2023 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index.

Nr	Art. Woo	Naar verwachting verplicht per	Omschrijving	Aantal documenten	Platform
1	3.3, 1a, 1b en 1c	-	Wet en regelgeving, overige besluiten algemene strekking en ontwerpen waarover extern advies is gevraagd	50	Landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP)
2	3.3, 1d en 1e	-	Inzicht in de organisatie/werkwijze, de bereikbaarheid, en de wijze waarop een informatieverzoek kan worden ingediend	Deze informatie is gepubliceerd in het register van overheidsorganisaties (https://organisaties.overheid.nl/)	
3	3.3, 2a en 2c	-	Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en zijn commissies en de bij het algemeen bestuur ingekomen stukken	307	Website waterschap
4	3.3, 2d	-	Agenda's en besluitenlijsten van het dagelijks bestuur	-	-
5	3.3, 2e	-	Adviezen met betrekking tot de ontwerpen uit categorie nr. 1 en adviezen van adviescommissies die niet zien op individuele zaken	-	-
6	3.3, 2f	-	Convenanten	-	-
7	3.3, 2g	-	Jaarplannen en jaarverslagen	Deze stukken zijn onderdeel van categorie 3 (vergaderstukken algemeen bestuur)	
8	3.3, 2i	-	Woo-verzoeken (incl. beslissing en verstrekte informatie)	5275	-
9	3.3, 2j	-	Onderzoeksrapporten	Deze stukken zijn onderdeel van categorie 3 (vergaderstukken algemeen bestuur)	
10	3.3, 2k, 3.3a	-	Beschikkingen	439	In DROP zijn gepubliceerd: 245 vergunningen met meerdere belanghebbenden en 5 projectplannen.
11	3.3, 2l	-	Klachtoordelen	-	-

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf vermelde categorieën (artikel 3.1 Woo)

In 2023 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. De passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

In 2023 zijn 31 Woo-verzoeken gedaan. In totaal zijn 5.244 documenten openbaar gemaakt via de Woo-procedure, 4.613 documenten hiervan zijn op basis van een lang lopend Woo-verzoek uit 2022. In 2022 ontving het waterschap 10 Woo-verzoeken.

4. De informatiehuishouding

In 2023 is een nieuw zaakstelsel aanbesteed en zijn we met de implementatie gestart. Het CIO Beraad heeft de uitgangspunten informatiebeheer vastgesteld, zodat ze helder zijn voor verdere implementatie en verbeteringen van de informatiehuishouding. Het uitvoeringsprogramma Datagovernance is gestart; datarollen zijn beschreven volgens DAMA-DMBOK. Ook zijn er drie medewerkers gecertificeerd volgens het DEEP programma (Data science en engineering expert program). Er zijn twee praktijkonderwerpen geselecteerd om datamanagement volgens de DAMA-DMBOK wijze uit te voeren en deze werkwijze verder in de organisatie te implementeren. Ook hebben we inspanningen verricht om de technische basis van het dataplatform begin 2024 op te leveren. We hebben voorbereidingen getroffen om begin 2024 de cloudwerkplek voor het team Informatie Management te realiseren. Dit is de basis voor verdere implementatie in de organisatie.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Gedurende heel 2023 heeft het waterschap beschikt over een Woo-contactpersoon.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Ten behoeve van de implementatie van de Woo is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden. Vanuit het waterschap werkten we mee aan de verduidelijking van de werkdefinitie voor de informatiecategorieën in het BZK-Programma Open Overheid. In 2023 zijn aan verschillende teams presentaties gegeven over de Woo om het belang en betekenis voor het werk onder de aandacht te brengen. In 2023 is gestart met de realisatie van een E-learning module over de Woo gericht op het hele waterschap. Doel van deze module is het vergroten van de kennis over de Woo, de betekenis voor het werk en het leveren van een bijdrage aan de juridische kwaliteit van het werk van het waterschap.

7. Besteding incidentele subsidie

De Rijksoverheid stelt incidentele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren. Het waterschap heeft in 2023 voor € 198.921 aan incidentele en structurele middelen ontvangen om de implementatie en uitvoeringskosten te dekken.

6.2 Toezicht

Op verschillende momenten gedurende het jaar agenderen we verantwoordingsrapportages aan de toezichthouders in het dagelijks bestuur. Om een consistente informatievoorziening aan het algemeen bestuur te waarborgen nemen we de bevindingen op hoofdlijnen in de jaarrekening of BURAP op.

Thema	Basis	Toezicht door
Primaire keringen	Waterwet	Ministerie van I&W (ILT)
Overige keringen	Beleidsnota overige waterkeringen	Algemeen bestuur
Regionale waterkeringen	Waterverordening	Provincie
NBW knelpunten	Waterverordening	Provincie
Voortgang uitvoering BOP	Waterverordening	Provincie
Financiën	Waterschapswet, wet FIDO	Provincie
Archief en informatiebeheer	Archiefverordening	Provincie

Basisregistratie grootschalige topografie (BGT) en ondergrond (BRO)	Wet BGT en wet BRO	Ministerie BZK
Bescherming persoonsgegevens	Algemene verordening gegevensbescherming, wet politiegegevens	Autoriteit persoonsgegevens / functionaris gegevensbescherming
Klachten	Verordening behandeling van klachten	Klachtencoördinator

Primaire, overige en regionale keringen

Begin 2024 is de Veiligheidsrapportage zorgplicht waterkeringen gedeeld met de Inspectie Leefomgeving & Transport (ILT), provincies en veiligheidsregio's. In de rapportage beschrijven we het actuele veiligheidsbeeld per 1 november 2023 van onze waterkeringen. De conclusie is dat wij het beheer en onderhoud van onze keringen op orde hebben. Daarmee is de waterveiligheid voldoende verzekerd voor het komende hoogwaterseizoen.

Knelpunten Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

Hierover wordt 2-jaarlijks gerapporteerd. In jaarrekening 2022 is dit gemeld en daarom wordt het niet voor 2023 gemeld.

Voortgang uitvoering BOP

In hoofdstuk 3 van de jaarstukken is per programma weergegeven wat de voortgang is van de realisatie van het BOP. Jaarlijks vindt in het tweede kwartaal het bestuurlijke gesprek plaats met de provincies Gelderland en Utrecht.

Financiën

Op 2 november 2023 is gesproken met de provincie Gelderland in het kader van het financiële toezicht. Onderwerpen die zijn toegelicht: financieel beeld van het waterschap (aan de hand van de jaarrekening 2022, begroting en BURAP 2023 en de Voorjaarsbrief 2024, de belangrijkste risico's en overige ontwikkelingen. Daaruit zijn geen bijzonderheden gebleken. Als aandachtspunt geeft de provincie mee de ontwikkeling van de schuldpositie en de periodieke actualisatie van risico's ter onderbouwing van de hoogte van het weerstandsvermogen.

Archief en informatiebeheer

Jaarlijks brengt de waterschaparchivaris van het Gelders Archief verslag uit van het toezicht op het informatiebeheer. De bevindingen over 2023 worden in de BURAP teruggekoppeld.

Basisregistratie grootschalig topografie (BGT) en ondergrond (BRO)

Het waterschap legt als bronhouderorganisatie verantwoording af over het beheer van de basisregistraties grootschalige topografie (BGT) en ondergrond (BRO). Dat doen we intern richting het eigen toezichtsorgaan en aan het Rijk via het directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Door middel van de ENSIA zelfevaluatie worden de gegevenskwaliteit en de borging van beheerprocessen beoordeeld. Informatiebeveiliging maakt hiervan vooralsnog geen onderdeel uit. In 2023 is conform deze methodiek voldoende gescoord voor beide basisregistraties, te weten 88% voor de BGT en 68% voor de BRO. Ten opzichte van 2022 is dit voor de BGT een kleine daling (was 91%) en voor de BRO een kleine stijging (was 66%).

Bescherming persoonsgegevens

Zie hiervoor het kopje Security & Privacy in paragraaf 3.4.2.

Klachten

In 2023 zijn er zes (bejegening)klachten ontvangen. Deze zijn alle goed afgehandeld. De klachten zijn in goed overleg door de klachtencoördinator en/of de betrokken medewerker afgehandeld. Ter vergelijking, in 2022 zijn er vijf (bejegening)klachten ontvangen.

Jaarrekening

De balans voor resultaatbestemming van Waterschap Vallei en Veluwe per 31 december 2023 en 31 december 2022 is als volgt:

Activa x € 1.000	2023	2022	Passiva x € 1.000	2023	2022
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	8.729	9.174	Algemene reserves	8.270	12.648
Materiële vaste activa	292.978	299.710	Bestemmingsreserve tariefsegalisatie	13.135	10.058
Financiële vaste activa	670	742	Overige bestemmingsreserves	7.081	6.989
	302.377	309.626	Nog te bestemmen resultaat	-6.301	-1.209
Vlottende activa			Eigen vermogen		
Vorraden	0	0		22.185	28.486
Uitzettingen looptijd < 1 jaar	29.672	21.489	Voorzieningen		
Liquide middelen	7	824		3.623	3.144
Kortlopende vorderingen	36.722	29.375	Vaste schulden looptijd > 1 jaar		
Overlopende activa	7.812	11.327		317.959	304.114
	74.213	63.015	Vlottende passiva		
			Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar	12.757	9.659
			Overlopende passiva	20.066	27.238
				32.823	36.897
Totaal	376.590	372.641	Totaal	376.590	372.641

7.1 Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (RBVW) en hoofdstuk 3 van het Waterschapsbesluit.

De in het jaarverslag opgenomen toelichting op de investeringen 2023 en de exploitatierekening per programma in 2023, zoals opgenomen in de programmaverantwoording in hoofdstuk 3 in het onderdeel 'wat heeft het gekost', maakt onlosmakelijk onderdeel uit van de jaarrekening en daarmee van de accountantscontrole.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Activa, passiva en de bepaling van het resultaat worden gewaardeerd op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarden, tenzij in deze toelichting anders is vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Schattingen

Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in het artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningpost.

Vaste activa

Immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidie. Het waterschap berekent de afschrijvingen op basis van een vast percentage van de kosten (lineaire afschrijving), waarbij rekening wordt gehouden met eventuele duurzame waardeverminderingen. Afschrijving vindt plaats vanaf de maand volgend op het moment van ingebruikname.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen:

Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom derden		5 jaar
Solidariteitsbijdrage HWBP (t/m 2012)		35 jaar
Overige immateriële vaste activa	sanering waterbodems	30 jaar
	overig	5 jaar
Materiële vaste activa		
Gronden en terreinen	gronden	0 jaar
	inrichting terreinen	30 jaar
Vervoermiddelen		7 jaar
Machines, apparaten en installaties		7 jaar
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	gebouwen	40 jaar
	technische installaties	15 jaar
	veiligheidsvoorzieningen, telefoon, meubilair	10 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken		
Waterkeringen	aanleg, verbetering	35 jaar
Watergangen en eenvoudige waterkwantiteitskunstwerken	waterlopen, kunstwerken	25 jaar
	beschoeiing	15 jaar
	depot berging saneringsspecie	15 jaar
Waterkwantiteitsgemalen en -kunstwerken	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Zuiveringstechnische werken		
Transportleidingen		30 jaar
Gemalen	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Zuiveringsinstallaties	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Slibverwerkingsinstallaties	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Overige materiële vaste activa	peilbesluiten, waterakkoorden	8 jaar
	hardware	4 jaar

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele waardeverminderingen. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen.

Vlottende activa

De kortlopende vorderingen en overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht die statisch wordt bepaald op basis van geschatte inningskansen.

Vaste passiva

De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde van de betreffende verplichting. Uitzondering hierop vormt de pensioenvoorziening, die tegen actuariële waarde is gewaardeerd.

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de (voormalige) bestuurders is tegen contante waarde van de toekomstige verplichtingen opgenomen.

Continuïteit

Bij het opstellen en presenteren van het jaarverslag is het management van Waterschap Vallei en Veluwe uitgegaan van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen redenen of aanleiding die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het waterschap om haar continuïteit te kunnen waarborgen.

7.2 Toelichting op de balans

7.2.1 Immateriële vaste activa

x € 1.000	Boekwaarde 01-01-23	(Des-) investering	Bijdragen van derden	Afschrij- ving	Boekwaarde 31-12-23
Geactiveerde bijdragen Rijk (HWBP)	7.350			-302	7.048
Overige immateriële vaste activa	1.824	23		-166	1.681
Totaal	9.174	23	0	-468	8.729

7.2.2 Materiële vaste activa

x € 1.000	Boekwaarde 01-01-23	(Des-) investering	Bijdragen van derden	Afschrij- ving	Duurzame waarde verminde- ring	Boekwaarde 31-12-23
Gronden en terreinen	10.362	18		-13		10.367
Vervoermiddelen	143			-57		86
Machines, apparaten, werktuigen	735	312		-208		839
Bedrijfsgebouwen	18.510	51		-1.136		17.425
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	206.630	53.808		-23.383		237.055
Overige materiële vaste activa	1.307			-435		872
Onderhanden werk	62.023	-21.643	-14.046	0		26.334
Totaal	299.710	32.546	-14.046	-25.232	0	292.978

Het overzicht in de bijlage (bladzijde 78) betreft alle werken die per 1 januari 2023 onderhanden waren en die lopende het jaar zijn gestart.

Onder gronden en terreinen zijn ook de strategische gronden opgenomen. Ultimo 2023 bedraagt de omvang € 1,4 miljoen (2022: € 1,4 miljoen).

7.2.3 Financiële vaste activa

x € 1.000	Stand 01-01-23	Nieuw	Aflossing	Afboeking	Stand 31-12-23
Aandelen NWB	100				100
Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	100	0	0	0	100
Hypotheken	631		-70		561
Autoleningen	11		-2		9
Leningen aan ambtenaren	642	0	-72	0	570
Totaal	742	0	-72	0	670

Het waterschap bezit 631 aandelen A en 88 aandelen B van de NV Nederlandse Waterschapsbank.

In 2023 is door de NWB een dividenduitkering uitgekeerd van € 0,7 miljoen.

Het waterschap verstrekt geen nieuwe hypotheek. De resterende looptijd van de huidige hypotheek is uiterlijk tot en met 2035.

7.2.4 Voorraden

Onder voorraden zijn lopende werken voor derden opgenomen (ultimo 2022 betrof dit het project grondwatersanering Ede Zuid (voorheen Enkaleiding)). In 2023 heeft het bestuurlijk overleg Enkaleiding besloten om de Enkaleiding niet aan te leggen vanwege nieuwe inzichten in de ernst van de verontreiniging van het grondwater. Daarmee zijn er ultimo 2023 geen lopende werken voor derden opgenomen onder de voorraden.

x € 1.000	
Cumulatieve bruto uitgaven	671
Cumulatieve ontvangen bijdragen	937
Vooruit ontvangen bijdragen	266
Stand per 1-1-2023	0
Bruto uitgaven	54
Ontvangen bijdragen	-212
Vooruit ontvangen bijdragen	
Mutatie in 2023	266

Bruto uitgaven	725
Ontvangen bijdragen	725
Vooruit ontvangen bijdragen	266
Gereedgekomen in 2023	0
Cumulatieve bruto uitgaven	0
Cumulatieve ontvangen bijdragen	0
Vooruit ontvangen bijdragen	0
Stand per 31-12-2023	0

7.2.5 Uitzettingen looptijd < 1 jaar

x € 1.000	2023	2022
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	29.672	21.489
Totaal	29.672	21.489

De balanspost heeft volledig betrekking op uitzettingen in de schatkist. Met het oog op een zo stabiel mogelijke begroting, het afdekken van het renterisico (van een stijgende rente) en de situatie dat het momenteel duurder is om gebruik te maken van de RC-faciliteit (rood staan) is in 2023 voor € 35 miljoen langlopende financiering aangetrokken ten behoeve van 2024. Dit heeft tot gevolg dat er in 2023 sprake is van schatkistbankieren.

7.2.6 Liquide middelen

x € 1.000	2023	2022
Nederlandse Waterschapsbank	0	815
Overige bankrekeningen	4	5
Kas	3	4
Totaal	7	824

Omdat we eind 2023 "rood staan" is het saldo van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank ultimo 2023 opgenomen bij de netto vlottende schulden. Bij de Nederlandse

Waterschapsbank gold in 2023 een maximum rekening-courantkrediet van € 44,8 miljoen (2022: € 39,8 miljoen). Dit bedrag is gelijk aan de voor 2023 bepaalde kasgeldlimiet (zie paragraaf 5.6.4).

Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige liquide middelen in de schatkist aan te houden met uitzondering van het drempelbedrag. Het drempelbedrag is 2% van het begrotingstotaal. Dit bedrag mag het waterschap als positief saldo op de rekening-courant aanhouden. Het waterschap overschreed dit drempelbedrag niet in 2023. De benutting van het drempelbedrag in 2023 is als volgt berekend:

x € 1.000	Kwartaal 1 2023	Kwartaal 2 2023	Kwartaal 3 2023	Kwartaal 4 2023
Drempelbedrag	3.894	3.894	3.894	3.894
Op dagbasis buiten de schatkist aangehouden middelen	7	1.435	1.079	335
Ruimte onder het drempelbedrag	3.887	2.459	2.815	3.559

7.2.7 Kortlopende vorderingen

x € 1.000	2023	2022
Belastingdebiteuren	30.123	28.431
Voorziening dubieuze debiteuren	-674	-784
Vorderingen op belastingdebiteuren	29.449	27.647
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	7.014	466
Overige vorderingen	259	1.262
Totaal	36.722	29.375

GBLT voert de belastingheffing en -invordering uit voor het waterschap. De vorderingen op belastingdebiteuren en de dubieuze vorderingen zijn opgenomen in de jaarrekening volgens opgave van GBLT. Het saldo van de vorderingen belastingdebiteuren per 31 december 2023 bedraagt 16,7% van de totaal opgelegde belastingaanslagen in 2023 (2022: 17,4%). Van de kortlopende vorderingen is per 31 december 2023 het gehele bedrag direct opeisbaar.

De voorziening dubieuze debiteuren betreft een inschatting van de verwachte oninbaarheid van de vorderingen.

Behalve de voorziening dubieuze debiteuren loopt het waterschap ultimo 2023 geen financiële risico's ten aanzien van de kortlopende vorderingen.

De vorderingen van subsidies en bijdragen zijn gestegen met € 6,5 miljoen ten opzichte van 2022. Dit heeft met name te maken met de projecten Subsidie dijkverbetering TGG en Binnenveldse Hooilanden, waarvoor eind 2023 subsidieverantwoordingen zijn ingediend.

7.2.8 Overlopende activa

x € 1.000	2023	2022
Europese Unie	356	290
Het Rijk	0	0
Provincies	143	3.967
Overig	118	184
Totaal nog te ontvangen voorschotbedragen	617	4.441
Vooruitbetaalde bedragen	3.054	3.585
Nog op te leggen aanslagen en kwijtscheldingen	1.763	1.755
Nog te ontvangen bedragen verbonden partijen	751	785
Overige overlopende posten	1.627	761
Totaal overige nog te ontvangen bedragen	7.195	6.886
Totaal	7.812	11.327

Hieronder is een specificatie opgenomen van alle voorschotbedragen (subsidies), zowel de nog te ontvangen voorschotbedragen als de nog niet ontvangen voorschotbedragen die gerubriceerd zijn onder de overlopende passiva (7.2.13):

x € 1.000	Stand 01-01-23	Toevoegingen			Ontvangen bedragen	Stand 31-12-23
		Uitgaven	Niet subsidiabel	Correc-ties		
Kaamera	286	329	-287	125	-97	356
Efro	4			-3	-1	0
Subsidies EU	290	329	-287	122	-98	356
Subsidie dijkverbetering Eemdijk	-708	670	-10	4.206	-4.305	-147
Subsidie dijkverbetering TGG	-4.559	3.517	-118		-51	-1.211
HWBP Grebbedijk	-2.458	162	-16	2.312		0
HWBP 5e en 6e pand Apeldoorns kanaal	-2.209	3.122	-678	-235		0
HWBP Noordelijke Randmeerdijk	-144	346		-14	-298	-110
HEEL	0	4			-47	-43
Gemaal de Wenden	0				-58	-58
Subsidies Rijk	-10.078	7.821	-822	6.269	-4.759	-1.569
SOK provincie Gelderland 2022-2027	2.634	5	-5	-95	-2.729	-190
KRW Voorsterbeek	1.320	1.588	-815	-170	-2.834	-911
KRW de Wiel	-84	24	-24		84	0
KRW Weteringen Eemland	13	339	-213			139
Renovatie Bruinenburgersluis	-80					-80
Renovatie Dierense Sluis	-80	139	-55			4
Sluishuisje Apeldoorns Kanaal	0				-601	-601
Subsidies Provincie	3.723	2.095	-1.112	-265	-6.080	-1.639
WOW	-20	44	-18	-12		-6
LL4Wide	129	12	-12		-129	0
Hoenwaard	31	462	-153	-31	-220	89
Foodvalley	-252	258		10	-52	-36
Blue Deal	24	6	-3	2		29
Gemaal Terwolde	-888	661	-661			-888
Subsidies overig	-976	1.443	-847	-31	-401	-812
Totaal	-7.041	11.688	-3.068	6.095	-11.338	-3.664

De nog te ontvangen voorschotbedragen (de regels in bovenstaand overzicht met een positief saldo per 31-12-2023) zijn met € 3,8 miljoen gedaald ten opzichte van 2022. Dit heeft met name te maken met de projecten Binnenveldse Hooilanden en SOK provincie Gelderland 2022-2027. Eind 2022 stond hiervoor nog € 3,9 miljoen als nog te ontvangen subsidie. In 2023 is voor SOK provincie Gelderland 2022-2027 subsidie ontvangen en is voor Binnenveldse Hooilanden een subsidieverantwoording ingediend.

7.2.9 Eigen vermogen

x € 1.000	Stand 01-01-23	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	Voorstel res. bestemming jaarrekening	Stand 31-12-23
Watersysteembeheer	3.894	236		1.770	5.900
Zuiveringsbeheer	4.376			2.240	6.616
Algemene reserves	8.270	236	0	4.010	12.516
Watersysteembeheer	8.236		-3.584	2.847	7.499
Zuiveringsbeheer	4.899		-4.424	600	1.075
Bestemmingsreserve tariefseglisatie	13.135	0	-8.008	3.447	8.574
Baggeren waterlopen	1.698			-833	865
Ontvlechten waterstromen	3.542		-3.312		230
Opgaven watersysteem	1.841		-1.841		0
Overige bestemmingsreserves	7.081	0	-5.153	-833	1.095
Totaal	28.486	236	-13.161	6.624	22.185

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als het weerstandsvermogen van het waterschap en hebben geen specifieke bestemming. Met de algemene reserves worden eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard opgevangen. Voor meer informatie over het weerstandsvermogen zie paragraaf 5.5. Bij het vaststellen van de beleidsbegroting doet het college van dijkgraaf en heemraden een voorstel voor besteding.

Bestemmingsreserves tariefseglisatie

Deze bestemmingsreserves worden aangewend om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven. Het restant van het resultaat na mutatie van de algemene reserves en overige bestemmingsreserves wordt toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefseglisatie.

Bestemmingsreserve baggeren waterlopen

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor het baggeren van A-watgangen. De werkelijk gemaakte kosten in een jaar worden onttrokken aan deze bestemmingsreserve (2023: € 2,3 miljoen). Jaarlijks wordt een bedrag toegevoegd conform begroting van het betreffende jaar (2023: € 1,5 miljoen), gelijk aan de begrote uitgaven. Per saldo is dat een daling van de bestemmingsreserve van € 0,8 miljoen.

Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen

Het waterschap heeft een gezamenlijk afkoppelprogramma met gemeenten opgezet voor het ontvlechten van schone en gebruikte waterstromen. In de periode 2016 tot en met 2021 heeft het waterschap in totaal € 12 miljoen beschikbaar gesteld. In 2021 is besloten de regeling niet te verlengen, maar de uitvoering en uitbetaling te verlengen tot 1 juli 2023. In 2023 zijn de werkelijke bijdragen aan gemeenten onttrokken (€ 1,3 miljoen). Bij de BURAP heeft het algemeen bestuur

besloten het restant, met uitzondering van een bedrag van € 0,2 miljoen (subsidietoekenning die in 2024 wordt afgewikkeld), van de bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen over te hevelen naar de bestemmingsreserve tariefseglisatie zuiveringsbeheer.

Bestemmingsreserve opgaven watersysteem

In 2020 is een bestemmingsreserve opgaven watersysteem gevormd om toekomstige onzekerheden op te kunnen vangen en daarmee een wendbare begroting te ondersteunen. In 2021 hebben we hieraan een verdere invulling gegeven en heeft het algemeen bestuur besloten deze bestemmingsreserve in te zetten voor Kactus (Programma klimaatadaptatie), zodat een versnelling op korte termijn (2022 & 2023) mogelijk gemaakt kan worden. Hiertoe is € 2,5 miljoen benodigd dat in 2022 en 2023 is onttrokken op basis van de geraamde kosten. De geraamde kosten in 2023 waren € 1,8 miljoen, waardoor de bestemmingsreserve eind 2023 nihil is.

Nog te bestemmen resultaat

De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves die al door het algemeen bestuur zijn vastgesteld in de begroting en de BURAP, zijn in de kolommen interne vermeerderingen en interne verminderingen verwerkt. Het restant ad € 6,6 miljoen is opgenomen als 'nog te bestemmen resultaat'. Het algemeen bestuur besluit hierover bij de vaststelling van de jaarstukken.

7.2.10 Voorzieningen

x € 1.000	Stand 01-01-2023	Vermeerdering agv rente-toevoeging	Overige interne vermeerdering	Interne vermindering	Externe vermindering	Stand 31-12-2023
Pensioenen bestuur	3.114	102		-39	-188	2.989
Wachtgeld voormalig bestuur	0		120		-20	100
Uitkeringen voormalig personeel	30		588		-84	534
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	3.144	102	708	-39	-292	3.623
Overige voorzieningen	0					0
Totaal	3.144	102	708	-39	-292	3.623

Voorziening pensioenverplichtingen bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben dagelijks bestuursleden recht op een ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening. De werkelijk betaalde pensioenuitkeringen worden onttrokken aan de voorziening. Bij de berekening van de voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de gehanteerde rente voor actieve deelnemers is 3,160% (2022: 2,472%), de gehanteerde rente voor gepensioneerden is 3,384% (2022: 3,061%); en
- de pensioenleeftijd voor actieve deelnemers is gericht op 68 jaar.

In 2023 hebben externe verminderingen (uitgaven) plaatsgevonden voor € 0,2 miljoen. Als gevolg van de stijging van de rente heeft een beperkte interne vermindering (vrijval) plaatsgevonden.

Voorziening wachtgeld voormalig bestuur

Op basis van de APPA ontvangen dagelijks bestuursleden na aftreden een wachtgelduitkering. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening. Nieuw ontstane verplichtingen in een jaar worden toegevoegd aan de voorziening en de werkelijk uitbetaalde uitkeringen worden onttrokken.

Voorziening uitkeringen (voormalig) personeel

Voor verplichtingen aan (voormalig) personeelsleden inzake salarisdoorbetaling en WW-uitkeringen is een voorziening gevormd. Nieuw ontstane verplichtingen in een jaar worden toegevoegd aan de voorziening en de werkelijk uitbetaalde kosten worden onttrokken. De voorziening uitkeringen (voormalig) personeel heeft ultimo 2023 betrekking op een 5-tal medewerkers.

7.2.11 Vaste schulden met looptijd van één jaar of langer

x € 1.000	Stand 01-01-23	Nieuwe leningen	Aflossingen	Stand 31-12-23
Onderhandse leningen binnenlandse banken	273.509	35.000	-19.510	288.999
Onderhandse leningen openbare lichamen	9.000		-750	8.250
Onderhandse leningen binnenlandse pensioen- fondsen en verzekeringsinstellingen	14.605		-395	14.210
Onderhandse leningen buitenlandse instellingen	7.000		-500	6.500
Totaal	304.114	35.000	-21.155	317.959

Aflossing vindt plaats op lineaire basis. Uitzondering hierop vormt een lening ad € 10 miljoen die volledig wordt afgelost op 1 januari 2039. De aflossingsverplichting in 2024 bedraagt € 23,2 miljoen. De rentelast op vaste geldleningen in 2023 bedraagt € 5,0 miljoen (2022: € 4,3 miljoen) met een gemiddelde rentevoet van 1,6%. Er zijn geen zekerheden ter onderpand gesteld.

7.2.12 Netto vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar

x € 1.000	2023	2022
Schulden aan leveranciers	4.996	5.288
Nederlandse Waterschapsbank	3.546	0
Belastingen, sociale en pensioenpremies	4.216	4.371
Totaal	12.757	9.659

Het saldo van de rekeningcourant bij de Nederlandse Waterschapsbank was in 2022 opgenomen bij de liquide middelen.

7.2.13 Overlopende passiva

x € 1.000	2023	2022
Europese Unie	0	0
Het Rijk	1.569	10.078
Provincies	1.782	244
Overig	930	1.160
Totaal ontvangen voorschotbedragen	4.281	11.482
Vooruit ontvangen werken derden	0	266
Nog te betalen rente	2.760	2.440
Nog te betalen bedragen	5.768	5.644
Niet opgenomen vakantiedagen	6.896	5.797
Nog te betalen bedragen verbonden partijen	0	62
Overige	361	1.546
Totaal overige vooruitontvangen bedragen	15.785	15.756
Totaal	20.066	27.238

Voor de onderbouwing van de ontvangen voorschotbedragen wordt verwezen naar paragraaf 7.2.8. Bestedingen op voorschotten die in 2021 en 2022 vanuit het HWBP waren ontvangen, veroorzaken de daling voornamelijk. Dit betreft met name de HWBP-projecten Grebbedijk en Noordelijke Randmeerdijk.

De nog te betalen bedragen ad € 5,8 miljoen betreffen goederen en diensten die zijn geleverd in 2023, maar waarvoor op de balansdatum nog geen factuur is ontvangen.

De reservering voor niet-opgenomen vakantiedagen is gestegen met € 1,1 miljoen als gevolg van zowel meer openstaande verlofdagen (€ 0,7 miljoen) als een stijging van het gemiddeld uurloon door de nieuwe CAO (€ 0,4 miljoen).

7.2.14 Niet uit de balans blijvende verplichtingen en risico's

Verplichtingen

Per 31 december 2023 zijn verplichtingen aangegaan voor investeringen in lopende projecten voor een totaalbedrag van € 27,3 miljoen (2022: € 27,3 miljoen).

Er is sprake van een leaseovereenkomst voor het wagenpark met een looptijd tot augustus 2024 en een resterende contractwaarde van circa € 0,9 miljoen. Daarnaast is sprake van een aantal kleine huurovereenkomsten met een resterende contractwaarde van circa € 0,2 miljoen met een looptijd tot (uiterlijk) september 2025.

Garantstellingen en borgstellingen

Garantstelling leningen Aqualysis

In 2015 is een onderlinge garantieverklaring getekend met alle deelnemende waterschappen van Aqualysis. Hiermee staan de deelnemende waterschappen in gezamenlijkheid borg voor alle financiële verplichtingen die Aqualysis met de Nederlandse Waterschapsbank aangaat. Deze borgstelling is naar rato van de op dat moment geldende bijdrage per deelnemer (op basis van de actuele percentages op grond van de bijdrageverordening). Voor 2023 is dat 17,55%.

Garantstelling kredietfaciliteit Unie van Waterschappen

De NWB heeft een kredietfaciliteit verstrekt ad € 2 miljoen aan de Unie van Waterschappen. Het waterschap staat hiervoor garant, gezamenlijk met alle waterschappen. Het aandeel van het waterschap in de garantstelling bedraagt 5%.

Borgstelling lening Unie van Waterschappen

In 2017 is de Unie van Waterschappen een lening o/g van € 6.013.269 aangegaan onder borgstelling van waterschappen. Het betreft een hypothecaire lening met gebouwen en terreinen als onderpand. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 240.531 en is ingegaan op 2 mei 2018. Per 1-1-2023 bedraagt de lening € 4,6 miljoen en ultimo 2023 € 4,3 miljoen. De overeengekomen rente ligt vast tot en met 2 mei 2042 en bedraagt 2,75% per jaar. De borgstelling is naar rato van de op dat moment geldende contributie per deelnemer. Voor 2023 is dat 4,90%.

In 2023 hebben geen betalingen plaatsgevonden gerelateerd aan bovenstaande garantstellingen en borgstellingen.

7.3 Exploitatierkening naar kostendragers

Resultaat per kostendrager bedragen x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na wijziging (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	7.025	5.191	1.407	-3.784
00 Netto kosten	77.898	79.428	76.071	-3.357
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	916	916	620	-296
Kwijtschelding watersysteemheffing	1.021	1.015	865	-150
Oninbaar watersysteemheffing	195	266	120	-146
Dividenden	-300	-365	-365	-
81 Belastingopbrengsten	-71.789	-75.153	-75.284	-131
Verontreinigingsheffing	-352	-609	-688	-79
Watersysteemheffing	-71.437	-74.544	-74.596	-52
89 Dekkingsverschil	-	-	-	-
2. Zuiveringsbeheer	5.275	7.735	4.895	-2.840
00 Netto kosten	108.358	110.376	107.979	-2.397
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	2.061	2.198	1.906	-292
Kwijtschelding zuiveringsheffing	2.100	2.207	1.926	-281
Oninbaar zuiveringsheffing	261	356	345	-11
Dividenden	-300	-365	-365	-
81 Belastingopbrengsten	-105.144	-104.839	-104.990	-151
Zuiveringsheffing	-105.144	-104.839	-104.990	-151
89 Dekkingsverschil	-	-	-	-
Resultaat (+ = tekort)	12.300	12.926	6.302	-6.624

Al vastgestelde resultaatbestemming	-12.300	-626	-12.926	
Bestemmingsreserve tariefsegalisatie watersysteembeheer	-5.184	1.834	-3.350	
Bestemmingsreserve tariefsegalisatie zuiveringsbeheer	-3.775	-649	-4.424	
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen	0	0	0	
Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen	-1.500	-1.811	-3.311	
Bestemmingsreserve opgaven watersysteem	-1.841		-1.841	
Nog te bestemmen resultaat	-	-	6.624	
Algemene reserve watersysteembeheer			1.770	
Algemene reserve zuiveringsbeheer			2.240	
Tariefsegalisatie watersysteembeheer			2.847	
Tariefsegalisatie zuiveringsbeheer			600	
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen			-833	
Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen			0	
Bestemmingsreserve opgaven watersysteem			0	
Resultaatbestemming			-6.302	

De analyse van het resultaat is per kosten- en opbrengstensoort opgenomen in paragraaf 7.4.

In paragraaf 5.4 is een nadere analyse van de belastingopbrengsten opgenomen en in paragraaf 7.2.9 zijn de mutaties aan de reserves nader toegelicht.

7.4 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstensoorten

Winst en Verlies x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na wijziging (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
KOSTEN				
40 Rente en afschrijvingen	31.523	31.949	31.253	-696
41 Personeelslasten	60.525	62.251	62.530	279
42 Goederen en diensten van derden	91.572	92.680	88.567	-4.113
43 Bijdrage aan derden	11.087	11.353	12.706	1.353
44 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	-	-	708	708
BATEN				
81 Financiële baten	-650	-780	-1.723	-943
82 Personeelsbaten	-1.085	-1.223	-1.725	-502
83 Goederen en diensten aan derden	-3.746	-3.573	-4.420	-847
84 Bijdrage van derden	-1.767	-1.711	-2.736	-1.025
85 Waterschapsbelastingen	-173.355	-176.148	-177.019	-871
86 Interne verrekeningen	-1.804	-1.872	-1.839	33
Resultaat (+ = tekort)	12.300	12.926	6.302	-6.624

De personeelslasten zijn licht hoger dan de aangepaste begroting (BURAP). Bij het opstellen van de begroting 2023 was in de begrote personeelslasten reeds rekening gehouden met vacaturerimte. Mede hierdoor komen de werkelijke personeelslasten in lijn uit met de aangepaste begroting.

Bij de BURAP zijn de personeelslasten opgehoogd met € 1,7 miljoen, welke met name wordt veroorzaakt door de in december 2022 afgesloten CAO (in de oorspronkelijke begroting was uitgegaan van een salarisstijging van 4,1%, de CAO komt uit op 6,5% voor 2023).

De kosten voor goederen en diensten van derden vallen € 4,1 miljoen lager uit. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere kosten voor organisatieontwikkeling en adviezen derden (-/- € 2,3 miljoen), minder keuringen van gistingstanks en inspecties van transportleidingen (-/- € 1,6 miljoen), minder chemicaliën door optimalisatie en lagere marktprijzen (-/- € 0,5 miljoen) en lager bouwkundig onderhoud (-/- € 0,8 miljoen). Anderzijds vallen uitgaven voor elektra (+/+ € 1,4 miljoen) en baggeren (€ 0,8 miljoen) hoger uit dan begroot.

De kosten voor bijdrage aan derden vallen € 1,4 miljoen hoger uit. Dit wordt met name veroorzaakt door de hogere HWBP-bijdrage van € 0,7 miljoen.

De financiële baten vallen € 0,9 miljoen hoger uit. Dit komt door hogere rentebaten als gevolg van schatkistbankieren. Anderzijds vallen de rentelasten ook € 0,7 miljoen hoger uit. Per saldo is er een verschil van € 0,2 miljoen ten opzichte van de BURAP.

De baten van goederen en diensten aan derden zijn € 0,8 miljoen hoger dan bij de BURAP. Dit wordt met name veroorzaakt door meer opbrengsten uit verkoop van gronden (€ 0,3 miljoen) en warmte (€ 0,3 miljoen).

Bijdrage van derden zijn € 1,0 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door hogere SDE-subsidie (€ 0,3 miljoen) en een hogere vergoeding voor de gemaakte kosten voor de Wet open overheid (Woo) (€ 0,2 miljoen).

De belastingopbrengsten zijn € 0,9 miljoen hoger dan bij de BURAP. Voor een gedetailleerde analyse wordt verwezen naar paragraaf 5.4.

Voor een verdere analyse van het resultaat ten opzichte van de BURAP wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

7.5 Exploitatierkening naar programma's

Begroting per programma x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na wijziging (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK -/- BURAP)
1. Veiligheid	18.897	19.026	18.824	-202
2. Watersysteem landelijk gebied	45.816	46.653	43.438	-3.215
3. Wonen en zuiveren	100.119	102.051	99.182	-2.869
4. Besturen en belastingen	21.424	22.074	22.607	533
Totaal programma's	186.256	189.804	184.051	-5.753
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten				
Kwijtschelding watersysteemheffing	1.021	1.015	865	-150
Kwijtschelding zuiveringsheffing	2.100	2.207	1.926	-281
Oninbaar watersysteemheffing	195	266	120	-146
Oninbaar zuiveringsheffing	261	356	345	-11
Dividenden	-600	-730	-731	-1
Dekkingsmiddelen	2.977	3.114	2.525	-589
81 Belastingopbrengsten				
Verontreinigingsheffing	-352	-609	-688	-79
Watersysteemheffing	-71.437	-74.544	-74.596	-52
Zuiveringsheffing	-105.144	-104.839	-104.990	-151
Belastingen	-176.933	-179.992	-180.274	-282
Resultaat (+ = tekort)	12.300	12.926	6.302	-6.624

Voor een toelichting op de netto kosten per programma wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Een analyse van de belastingopbrengsten staat in paragraaf 5.4.

7.6 Topinkomens (WNT)

De Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT) maximeert de bezoldiging van een topfunctionaris (voor waterschappen de secretaris) op een beloning van € 223.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever. Waterschap Vallei en Veluwe betaalt geen bezoldigingen aan topfunctionarissen boven de norm. De betaalde bezoldigingen aan topfunctionarissen in 2023 bedragen:

GEGEVENS 2023

Bedragen x € 1	K.A. Blokland
Functiegegevens	Algemeen Directeur - Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0 fte
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	180.832
Beloningen betaalbaar op termijn	22.478
<i>Subtotaal</i>	203.310
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	203.310
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

GEGEVENS 2022

Bedragen x € 1	K.A. Blokland
Functiegegevens	Algemeen Directeur - Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0 fte
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	172.762
Beloningen betaalbaar op termijn	23.294
<i>Subtotaal</i>	196.056
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	196.056
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

7.7 Verloopoverzicht onderhanden werk

Profiel x € 1.000	Krediet 31-12-23	Onder- handen werk 31-12-22	Geacti- veerde lasten 2023	Over- boeking exploitatie 2023	Investe- ringen en subsi- dies 2023	In gebruik genomen 2023	Onder- handen werk 31-12-23	Te ver- wachten investe- ringen en subsidies 2024*	Te ver- wachten investe- ringen en subsidies 2025 e.v.*
Immateriele vaste activa	566	23			-	23	-	-	-
Gronden en terreinen	100	29			44	-	73	28	-
Vervoermiddelen	-	0			-	-	0	-	-
Machines, apparaten en werktuigen	875	0			312	312	0	873	-
Bedrijfsgebouwen	8.105	204			183	51	336	66	-
Waterkeringen	16.036	1.571	1.800		-7.390	-4.966	947	7.421	11.354
Watergangen, kunstwerken en gemalen	47.412	5.030			3.722	5.524	3.228	19.006	14.235
Transportsystemen	9.750	3.928			2.064	4.826	1.166	-	-
Zuiveringsinstallaties	94.065	46.014			14.851	45.859	15.006	18.049	62.684
Slibverwerkingsinstallaties	15.615	5.044			3.505	2.971	5.578	6.939	67.125
Overige materiele vaste activa	-	180			-180	-	-	-	-
	192.524	62.023	1.800	-	17.111	54.600	26.334	52.382	155.398

* TE VERWACHTEN INVESTERINGEN VAN PROJECTEN DIE ONDERHANDEN ZIJN PER 31 DECEMBER 2023

7.8 Sisa verantwoording 2023

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024											
Vertrækker	Uitkeringscode	Specificatie uitkering	Juridische grondslag	Opdrager	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
lenW	E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (Sisa tussen medeoverheden)			Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Beschikkingnaamnummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)	
					Aard controle n.v.l. Indicator: E87B/01	Aard controle n.v.l. Indicator: E87B/02	Aard controle R Indicator: E87B/03	Aard controle n.v.l. Indicator: E87B/04	Aard controle R Indicator: E87B/05	Aard controle n.v.l. Indicator: E87B/06	
					1 030004 Provincie Overijssel	IENW/BSK-2022/010682	0	0	0	0	
					2						
					10						
					Kopie beschikkingnaamnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
					Aard controle n.v.l. Indicator: E87B/07	Aard controle n.v.l. Indicator: E87B/08					
					1 IENW/BSK-2022/010682	Nee					
					2						
					10						
lenW	E107	Subsidieregeling stimulering uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer			Beschikkingnummer	Totale bestedingen (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
					Aard controle n.v.l. Indicator: E107/01	Aard van controle R Indicator: E107/02	Aard controle R Indicator: E107/03	Aard controle n.v.l. Indicator: E107/04	Aard controle n.v.l. Indicator: E107/05		
					1 IENW/BSK-2023/042424	€ 0	€ 3.993	€ 3.993	Nee		
					2						
					3						
LNW	L16B	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur			Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Naam uitvoeringsprogramma	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma volgens projectplan uitgevoerd (Ja/Nee)	
					Sisa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/01	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/02	Aard controle R Indicator: L16B/03	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/04	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/05	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/06
					1 030005 Provincie Gelderland	Programma Natuur	€ 28.693	€ 28.916	€ 0	Ja	
					2						
					100						
					Kopie uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)	Toelichting per uitvoeringsprogramma				
					Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/07	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/08	Aard controle n.v.l. Indicator: L16B/09				
					1 Programma Natuur	Nee	n.v.l.				
					2						
					100						

In 2023 heeft het waterschap een beschikking ontvangen op grond van de Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen. Hierin is opgenomen dat voor de verantwoording zoveel mogelijk aangesloten wordt bij de Sisa-systematiek. Hieronder is de verantwoording van deze Regeling opgenomen. Onderstaande subsidiabele kosten hebben volledig betrekking op capaciteit waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de totstandkoming van de provinciale gebiedsprogramma's onder het NPLG.

REGELING: UITVOERINGSKOSTEN NPLG WATERSCHAPPEN 2023

Beschikkingnummer	DGRTL / 38801744
Totale subsidiabele kosten 2023	€ 316.883
Cumulatieve besteding t/m 2023	€ 316.883
Totale subsidie 2023	€ 300.000

Controleverklaring accountant

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe

A. Verklaring over de in de jaarverslaggeving opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Waterschap Vallei en Veluwe te Apeldoorn gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarverslaggeving opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva van Waterschap Vallei en Veluwe op 31 december 2023 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van Waterschap Vallei en Veluwe, zoals opgenomen in het normenkader 2023 van 16 mei 2023.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023.
- de exploitatierekeningen naar kosten- en opbrengstsoorten, naar kostendragers en naar programma's over 2023.
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol accountantscontrole jaarrekening 2013 (en verder vastgesteld door het algemeen bestuur op 22 februari 2013), het normenkader 2023 van 16 mei 2023 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Vallei en Veluwe, zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.900.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale bruto lasten, zoals voorgeschreven in artikel 5.2, lid 1 van het Waterschapsbesluit. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen groter dan € 95.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt

In iedere organisatie heeft het management, bij u is dat de directie en het college van dijkgraaf en heemraden, de mogelijkheid om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken.

Wij besteden om die reden bij de controle aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het management bij:

- Journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Schattingen en schattingsprocessen.
- Significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.
- De betaalorganisatie.

Controlewerkzaamheden en waarnemingen

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen, uitgaande van een risico op doorbreking van dat proces. We hebben het proces rondom de totstandkoming van financiële verslaggeving beoordeeld en geëvalueerd.

Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria. Hierop zijn controlewerkzaamheden verricht, waarbij wij tevens aandacht hebben besteed aan significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het management, waaronder de waardering van de vaste activa, voorzieningen, vorderingen, alsmede de afgrenzing van verplichtingen tussen boekjaren.

Wij hebben de toelichting in de paragraaf 5.11 frauderisico's in het jaarverslag geëvalueerd en verwijzen naar de desbetreffende passage.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het management.

Controleaanpak continuïteit

Zoals toegelicht in de paragraaf continuïteit in het jaarverslag heeft het management haar continuïteitsbeoordeling voor de periode van twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van management te evalueren omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het management alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het management bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten.
- evalueren van de begrote operationele resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen rekening houdend met de ontwikkelingen in de branche en onze kennis uit de controle;
- analyseren of de huidige en de benodigde financiering voor het kunnen continueren van het geheel van de bedrijfsactiviteiten is gewaarborgd;
- inwinnen van inlichtingen bij het management over haar kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het management verrichte continuïteitsbeoordeling.
- analyseren of de huidige en de benodigde financiering voor het kunnen continueren van het geheel van de waterschap activiteiten is gewaarborgd, inclusief het voldoen aan aflossingsverplichtingen;

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van dijkgraaf en heemraden over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling. Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het management gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in de jaarverslaggeving opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarverslaggeving andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- het voorwoord en de samenvatting.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is, zoals bedoeld in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet, en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Waterschapswet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van dijkgraaf en heemraden en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het college is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het Normenkader 2023, vastgesteld door het college van dijkgraaf en heemraden op 16 mei 2023.

In dit kader is het college tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college afwegen of de financiële positie voldoende is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het college de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het college het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het college moet gebeurtenissen en omstandigheden, waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol accountantscontrole jaarrekening 2013 en verder vastgesteld door het algemeen bestuur op 22 februari 2013, het Normenkader 2023 van Waterschap Vallei en Veluwe vastgesteld door het college van dijkgraaf en heemraden op 16 mei 2023, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen;

- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn, waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het waterschap haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Almelo, 15 april 2024

Eshuis Registeraccountants B.V.

w.g. drs. E. Vriesen RA

Besluit tot vaststelling

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gelezen het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden d.d. 2 april 2024,

- gelet op het advies van de commissie d.d. 15 april 2024;
- gelet op de desbetreffende bepalingen van de Waterschapswet en het algemeen reglement voor Waterschap Vallei en Veluwe;
- overwegende dat de jaarstukken 2023, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 19 april 2024 gedurende 14 dagen ter inzage hebben gelegen;

besluit op 13 mei 2024 om:

- het jaarverslag en de jaarrekening 2023 vast te stellen;
- de voorgestelde resultaatbestemming vast te stellen conform paragraaf 7.2.9.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 13 mei 2024.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

Mr. S.H.M. Ornstein MCPm,
dijkgraaf

Bijlage 1

Overzicht PGEB Waterschap Vallei en Veluwe

Bij de uitvoering van HWBP projecten wordt 90% van de investeringen gesubsidieerd en betaalt het waterschap een eigen bijdrage van 10% (project gebonden eigen bijdrage, verder "PGEB"). Dit is vastgelegd in de Waterwet. De subsidiebijdrage wordt vooraf bepaald, achteraf vindt er tot op heden geen verrekening plaats. Door de waterschappen is afgesproken om jaarlijks inzicht te geven in de daadwerkelijk bestede PGEB.

In onderstaand overzicht is zichtbaar per projectfase welke subsidiabele kosten het waterschap heeft gemaakt, welke subsidie vanuit HWBP is toegekend en wat dan per saldo de netto eigen bijdrage is (zowel in € als in %).

TOTAAL VAN DE AFGERONDE EN LOPENDE, BESCHIKTE PROJECTEN

EXCLUSIEF 100% INNOVATIE PROJECTEN; DEZE WORDEN AAN HET EINDE AFGEREKEND TEGEN 100%

Project (x € 1 mio)	Status	Vaststel- lingsjaar beschikking		Kosten	Subsidie HWBP	Netto kosten	PGEB %	PGEB €
Totaal PGEB (€ /%)				52,6	47,9	4,7	8,9%	-€ 1,2 te veel ontvangen
VASTSTELLING VOOR 2023								
IJsseldijk Apeldoorns Kanaal: VE; PU	afgerond	2020	90%	7,4	6,6	0,7	10%	0
Grebbedijk VE	afgerond	2020	90%	6,8	6,1	0,7	10%	0
Noordelijke Randmeerdijk VV; VE ; PU	afgerond	2022	90%	4,6	4,7	-0,1	-2%	-0,6 te veel ontvangen
VASTSTELLING IN 2023								
IJsseldijk Apeldoorns Kanaal: RE	afgerond	2023	90%	15,6	16,5	-0,8	-5%	-2,7 te veel ontvangen
VASTSTELLING NA 2023								
Noordelijke Randmeerdijk RE	ter beoor- deling indiend	2024	90%	3,0	2,5	0,5	18%	0,3 te weinig ontvangen
Noordelijke Randmeerdijk SLUIZEN RE	ter beoor- deling indiend	2024	70%	2,2	1,8	0,5	22%	-0,3 te veel ontvangen
Grebbedijk PU	nog niet ingediend		90%	12,9	9,8	3,2	24%	2,1 te weinig ontvangen

AFK FASE
 VV voorverkenning
 VE verkenning
 PU planuitwerking
 RE realisatie

